

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת תרומה

אותיות ט • י

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

**י"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"**

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635,
מספר השבוע 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו מן נתון לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים וכן מכל
צרה וצוקה, ויושפע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי זמננו ואל טוב סלה
כהגשתו
בהקדמת ספריו.

**הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתחם לעילוי נשמת**

**האשה הצדקת צרת ריזל
בת' עיכאל הלוי ע"ה**
גדלה בגיה בעסירות לחירה ולחסד
הרבה לגעול חסד בעיפה ובענוה
והיחה עסויעת בעאר פגיס לענייס ושבורי לג
גלב"ע ז' שבט תשע"ט
תהא עליצת יושר
עבור בגיה וכל עשפתה
ת.ג.צ.ב.ה.

יהי רצון

שהליעוד בספר הקדוש הזה
יהא לענוחת גפשה רוחה ונשמתה בעולם
העליון ובזכות הגדולה של רבינו זי"ע
תתעלה מעלה מעלה עחיל אל חיל
בגנזי ערוצים להעליץ טוב בעד כל ישראל
שגווישע בתשויעת עולעים בב"א

**לשוחפות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון**

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעמיק ברבדי רבנו ולבארם בראוי עד היכן שמשנת ידנו, אולם דברי רבנו עמוקים מני ים ואן כבודנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו והעיונו,
ובדאי לא לקבוע כשה שכתב שזה הפירוש המוחלט ברביו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים הי"ו, שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל
או רבותנו הקדמונים, בודאי לא על רבנו הקדוש זי"ע יהיה תלונתכם מן אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לטי מולומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים וותרי דאויים בהבנת דברי
רבנו, אמא מניט שמיציאם לרדינו ככדי שנוכל לתקנם ולשלבם במהרורות הבאות, ובוה יהיה הלקו עמנו בוויבי הרבים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים,
וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פְּרִשְׁת תְּרוּמָה

ט

פְּסוּק (שמות כה, ה) 'וְעֵצֵי שִׁטִּים', פְּרֵשׁ רֶש"י, יַעֲקֹב אָבִינוּ צָפָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁעֲתִידִין וּמֵאִין הָיוּ לָהֶם עֵצֵי שִׁטִּים בַּמִּדְבָּר, יִשְׂרָאֵל וְכוּ', וְהֵבִיא אֲרָזִים לְמִצְרַיִם וְכוּ'.

פסוק ועצי שטים, פרש רש"י ומנין היו להם עצי שטים במדבר

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוּאָר

ט

יעקב נטע ארזים לצורך המשכן, שבשביל כך נבראו הארזים, וללמדנו שלא לקצוץ עצים העושים פירות

אחד מהדברים שנצטוו ישראל להביא למלאכת בניית המשכן וכליו, הוא הנאמר בפסוק (שמות כה, ה) ^א 'וְעֵצֵי שִׁטִּים', שמהם הכינו את קרשי דפנות המשכן, ופֶרֶשׁ רֶש"י, וּמֵאִין הָיוּ לָהֶם - לבני ישראל, עֵצֵי שִׁטִּים בַּמִּדְבָּר, שהוא מקום שאין צומחים עצים², פירש רבי תנחומא (מדרש תנחומא פרשתנו סימן ט)³, שיעקב אבינו צָפָה - ראה ברוח הקדש, שעתידין וישראל וכו' לבנות משכן במדבר, ויצטרכו לכך קרשים, וְהֵבִיא אֲרָזִים מארץ ישראל לְמִצְרַיִם כשירד לשם וכו'⁴, וחזר ונטעם

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

ארזים מעכשיו, שבשעה שיאמר לכם לעשות לו את המשכן, יהיו הארזים מתוקנים לכם, מיד עמדו ונטעו ועשו כן, אמרו רבותינו ז"ל 'זהבריהו התיכון בתוך הקרשים' (שמות כו, כח), ירד מיד יעקב אבינו למצרים, שהיה קשה שישמש מן הקצה אל הקצה, ולא עוד, אלא שאותן הארזים היו אומרים שירה לפני הקדוש ברוך הוא, היאך שירה אומרים שנאמר (תהלים צו, יב) 'אז ירננו עצי היער מלפני ה', ואין 'אז' אלא שירה, שנאמר (שמות טו, א) 'אז ישיר משה', ואימתי כשנעשה מהן המשכן, כשאמר הקדוש ברוך הוא למשה על המשכן, אמר לו 'ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים', 'ועשית קרשים' לא נאמר, אלא 'ועשית הקרשים', אותן שהתקין להן אביהם, 'עומדין' אותן שהועמדו קודם לכן. ד. במדרש ('ב"ר צד, ד) ובירושלמי (פסחים פ"ד ה"א) איתא, שאברהם אבינו נטע ארזים בבאר שבע או במקום אחר, ויעקב אבינו קצצם ולקחם עמו

א. לשון הפסוק, 'יערות אילם מאדמים וערות תקשים ויעצי שטים'. ב. וז"ל האבן עזרא [על הפסוק (ישעיהו מא, יט) 'אתן במדבר ארז וגו'], וכל אלה סביבות הנהרים, כי בכל מקום שהוא חסר מים, לא יצמחו, ע"כ. ועל המדבר כתוב (במדבר כ, ה) 'לא מקום זרע וגו'. וז"ל רש"י (קידושין לח, א ד"ה בכניסתן), שהרי במדבר לא זרעו ולא קצרו ולא נטעו. ואף לפי מה שכתבו התוס' (חולין פח, ב ד"ה אלא), דשמא אז כשבאו שם ישראל [למדבר] היה מצמיח. מכל מקום, יש לומר, דדוקא זרעים שזרעו ישראל כשהגיעו שם, היה מצמיח, אבל לא נמצאו שם ארזים, שאין גדלים בזמן קצר. ועיין רש"י (שם), שתמה על דברי התוס'. ג. לשון המדרש תנחומא, מהיכן היו הקרשים, יעקב אבינו נטע אותם בשעה שירד למצרים, אמר לבניו, בני, עתידים אתם להגאל מכאן, והקב"ה עתיד לומר לכם משאתם נגאלין, שתעשו לו את המשכן. אלא עמדו ונטעו

וּמִלְבַד הֶרְמֹז שֶׁפְּתַב רִשִׁי גּוּפִיָּה, עַל
 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים' (שם כו,
 טו), בְּהֵא הִדְיָעָה, או 'עֲצֵי שִׁטִּים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

על ידי יעקב אבינו. או - וכן מלבד הרמז
 שכתוב במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ט)^נ,
 ממה שכתוב 'עֲצֵי שִׁטִּים עֲמֻדִים',
 ש'עומדים', היינו אותן קרשים [ארזים]
 שהועמדו לכך קודם לכן, והיינו על ידי
 יעקב אבינו.

עוד יש לומר - להביא לכך רמז נוסף
 מן התורה, דְּבִפְרֻשֵׁת וַיִּגַּשׁ (בראשית מז, ו)^ו
 כשירדו ובאו יעקב ואחי יוסף לדור
 במצרים, אָמַר פְּרָעָה לְיוֹסֵף, 'בְּמִיטַב הָאָרֶץ
 הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אַחִיךָ, וּלְשׁוֹן
 'הוֹשֵׁב', שהוא לשון ישיבת ארעי,

במצרים, וציוה לבניו ליטלם עמהם,
 כשיצאו ממצרים, כדי שיעשו מהם את
 הקרשים בשביל המשכן^נ.

רמזים בתורה שיעקב נטע ארזים

וּמִלְבַד הֶרְמֹז לדבר זה, שֶׁפְּתַב רִשִׁי
 גּוּפִיָּה - עצמו, על מה שכתוב בפסוק (שם
 כה, טו) 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים' בְּהֵא
 הִדְיָעָה" - ה"א שבתחילת תיבה,
 שפירושה כמו 'דבר זה הידוע לנו',
 דהיינו ה'קרשים הידועים לנו, וזה מרמז
 שהקרשים [הארזים] היו ידועים להם,
 מפני שהם היו מיוחדים שכבר הוכנו לכך

צִיּוּנִים וּמְקוּרֹת

הָאָרֶץ הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אַחִיךָ יִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גִּשְׁן
 וְאִם יִדְעָתָּ וְלֹשׁ בָּם אֲנִשִׁי חֵלֶל וְשִׁמְתָם שְׂרֵי מִקְנֶה עַל
 אֲשֶׁר לִי. י. יש לבאר, שרבינו מדייק את לשון
 'הושב' דלשון ישיבה משמע ישיבת ארעי וגירות,
 שהוא מלשון 'התעכבות' במקום פלוני, ולא לשון
 קביעות. וכן משמע ממה דאיתא בבבא בתרא (ח, א),
 כדתיניא, המורד הנאה מאנשי העיר, כל שנשתאה שם
 שנים עשר חודש, אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן
 מותר, מיושבי העיר, כל שנשתאה שם שלשים יום,
 אסור ליהנות ממנו, פחות מכאן, מותר ליהנות ממנו
 וכו', ע"כ. הרי שלשון 'ישיבה' נאמרה על ישיבת
 ארעי של בין שלשים יום ל"ב חודש, שאינה ישיבה
 גמורה להיות נקרא מאנשי העיר. וכך כתב גם רש"י
 בפירוש הפסוק (בראשית ד, כ) 'אבי יושב אוהל
 ומקנה', וז"ל, הוא היה הראשון לרועי בהמות
 במדברות, ויושב אהלים, חודש כאן, וחודש כאן,
 בשביל מרעה צאנו, וכשכלה המרעה במקום הזה
 הולך ותוקע אהלו במקום אחר.

למצרים. ה. ו'עצי שטים' הם גם כן ממיין ארו,
 כמו שאמרו (ר"ה כג, א), דאמר רבה בר רב הונא,
 אמרי בי רב, עשרה מיני ארזים הם, שנאמר (ישעיהו
 מא, יט) 'אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן אשים
 בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדיו'. ו. לשון
 הפסוק, 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לְמִשְׁכַּן עֲצֵי שִׁטִּים
 עֲמֻדִים'. ז. לשון רש"י, 'ועשית את הקרשים',
 היה לו לומר 'ועשית קרשים', כמה שנאמר בכל דבר
 ודבר, ומהו ה'קרשים, מאותן העומדין ומיוחדין
 לכך. יעקב אבינו צפה ברוח הקדש, ונטע ארזים
 במצרים, וכשמת ציוה לבניו להעלותם עמהם
 כשיצאו ממצרים, אמר להם, שעתידי הקדוש ברוך
 הוא לצוות אתכם לעשות משכן במדבר מעצי שטים,
 ראו שיהיו מזומנים בידכם. הוא שיסד הבבלי בפיוט
 שלו, טס מטע מזוזים קורות בנינו ארזים, שנזדרזו
 להיות מוכנים בידם מקודם לכן. ח. לשון
 המדרש תנחומא, הובא בשלימותו לעיל.
 ט. לשון הפסוק, 'אָרֶץ מְצֻרִים לְפָנֶיךָ הוּא בְּמִיטַב

הָיָה לָהֶם לְאַחֲזָהּ לְשׁוֹן יִרְשָׁה וְחֻזְקָה, אִם הָיוּ שָׁם פְּגָרִים. וְאִין לֹאמַר שְׁנַתָּן לָהֶם אַחֲזָה לְמַחֲיָתָם, שְׁהָרִי נֶאֱמַר אַחֲרָיו (שם פסוק יב) 'וַיִּכְלְבַּל יוֹסֵף וְכוּ'.

וּמִשְׁמַע הוֹשֵׁב פְּגָרִים, וְכֵן עֲשָׂה 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו' (שם פסוק יא), וּמָהוּ שְׁחֹר לֹאמַר 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף אַחֲזָה' וְכוּ, הֲלֵא פְרָעָה לֹא צָוָה כֶּף. וּמָה צָרָךְ

פסוק ויתן להם יוסף אחזה

זרע שמשון המבואר

שדר במקום מסוים בקביעות, אם בני ישראל היו שם פגרים בלבד⁷. ואין לומר, שלעולם אין כוונת הפסוק שיוסף יתן להם קרקע לגור שם ושיורישה לדורותם אחריהם, אלא שנתן להם אחזה - אחוזת קרקע למחיתם - שיוזנו עצמם ויתפרנסו מהתבואה והפירות שיגדלו בה¹⁰. שְׁהָרִי נֶאֱמַר אַחֲרָיו (שם מז, יב) 'וַיִּכְלְבַּל יוֹסֵף וְכוּ' אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וְאֶת כָּל בֵּית אָבִיו לְחֵם לְפִי הַטָּף, ומכיון שיוסף פירנסם, לא הוצרכו להתפרנס מהקרקעות שניתנו להם¹⁰, וא"כ קשה, מהו הקרקע שקבלו לאחזה, הלא לדירה לא הוצרכו אחזה, ולמחיה לא הוצרכו כלל קרקעות.

מִשְׁמַע, שפרעה ציוה ליוסף, 'הוֹשֵׁב אֶת אָבִיךָ וְאֶת אֶחָיךָ' - הֲכֵן לָהֶם מְקוֹם מְגוּרִים לְיִשִּׁיבַת אַרְעֵי כְמוֹ גָרִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם, וְאִכֵּן בֵּן עֲשָׂה יוֹסֵף, וְכִמוֹ שִׁכְתוֹב (שם מז, יא)¹⁰ 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו' - שֶׁהִסְדִּיר עֲבוֹרָם מְקוֹם מְגוּרִים, בְּדֶרֶךְ אַרְעֵי וְגִירוֹת, כְּפִי שֶׁפְרָעָה צִוָּה לוֹ. וְאִם כֵּן יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, מָהוּ שְׁחֹר הַפְּסוּק לֹאמַר בְּסוּפוֹ, 'וַיִּתֵּן לָהֶם יוֹסֵף אַחֲזָה' - נִחְלָה קְבוּעָה¹² וְכוּ' 'בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם', הֲלֵא פְרָעָה לֹא צָוָה כֶּף לְיוֹסֵף שִׁיתֵּן לָהֶם אַחֲזָה, רַק מְקוֹם יִשִּׁיבַת אַרְעֵי בְּדֶרֶךְ גִּירוֹת. וְעוֹד קִשָּׁה, מָה צָרָךְ הָיָה לָהֶם לְיַעֲקֹב וּבְנָיו, לְאַחֲזָהּ שֶׁהוּא לְשׁוֹן יִרְשָׁה וְחֻזְקָה לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, וְהִיא רְאוּיָה לְמִי

ציונים ומקורות

ש'אחזה' היינו שדות וכרמים שיתפרנסו מהם, לפי שלכאורה לא היה להם צורך בכך, כיון שיוסף כלכלם, וכפי שמסיק בהמשך דבריו. טו. ולפי זה היה מובן מה שנקראת אחזה, מחמת שניתן להם שיעבדו בה לנטוע ולזרוע, ויתנהגו בה כאילו היא אחוזתם, ואף לעשות דברים שמשנים את צורת הקרקע לעולם, אף שלא נתנם להם על דעת שתישאר בידם לדורות. וואילו בבית דירה אין שייך לשון זה, שהרי אינו עושה בה כלום, ורק דר בה]. טז. אמנם האלשיך (בראשית מז, ד) כתב, שעיקר 'מושבים', היה בארץ גושן, הטובה למרעה הצאן, אבל 'אחוזתם', היתה בארץ רעמסס טוב הארץ לזרע השדה ולאכלם. וראה ברד"ק שהובא בהערה הקודמת. ומדבריהם מבואר שהוצרכו לקרקע לצורך

יא. לשון הפסוק, 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו וְאֶת אֶחָיו וַיִּתֵּן לָהֶם אַחֲזָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּמִיטַב הָאֶרֶץ בְּאֶרֶץ רְעַמְסֵס פְּאֶשֶׁר צָוָה פְּרָעָה'. יב. תיבה זו אינה בפסוק. [וכנראה שרבנו לא נתכוין לצטט הפסוק, אלא להביאו באופן שיובן הענין היטב]. יג. 'אחזה', היא לשון ירושה, כלשון הפסוק (ויקרא כז, טז) 'וְאִם מִשְׁדֵּה אַחֲזָתוֹ יִקְדֵּשׁ אִישׁ לֵה'''. יד. כבר עמדו הרבה מהמפרשים על השינוי בין לשון 'יוֹשֵׁב' ללשון 'אחזה', שזה לשון הפסיקתא זוטרתא (מז, יא) 'וַיּוֹשֵׁב יוֹסֵף אֶת אָבִיו, בְּאֶרֶץ גּוֹשֵׁן הָיָה מְוֹשְׁבוֹתָם, וְאֶחֲזוֹתָם' בְּאֶרֶץ רְעַמְסֵס, ע"כ. וז"ל הרד"ק, 'וַיּוֹשֵׁב', הוֹשִׁיבָם בְּגוֹשֵׁן, וְנָתַן לָהֶם 'אחזה' - שדות וכרמים - 'בְּמִיטַב הָאֶרֶץ', שֶׁהוּא רְעַמְסֵס, וְהוּא קְרוֹב לְגוֹשֵׁן, ע"כ. אֲךְ לְרַבֵּינוּ לֹא הָיָה נִרְאֵה לְפָרֵשׁ,

לְיַעֲקֹב בְּדוֹקָא עַל הַקְּרָשִׁים. אִי תִימָא, לְפִי
שְׁלֵא הָיוּ מְצוּיִים בְּמִדְבָּר, אִם כֵּן, הָיָה
לוֹ לְהֵבִיא אֶף אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְאֲבָנֵי
מִלְאִים. וְאִי תִימָא שְׁלֵא מְצָאָם, אוֹ שְׁלֵא

אֶלָּא וְדָאֵי שְׁוִיתָן לָהֶם אַחְזָה' רוּמוֹ
שְׁהֵבִיא אֲרָזִים וְכו', וְנָתַן לָהֶם
רְשׁוֹת לְטַע אֵילָנוֹת, וְזֶהוּ 'אַחְזָה'.
וְעַדְיָן יֵשׁ לְדַקְדָּקָה, מָה אֲכַפְתָּ לִּיהֵ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

לְיַעֲקֹב לְדַאֵג בְּדוֹקָא עַל הַקְּרָשִׁים עֲבוּר
הַמִּשְׁכָּן, יוֹתֵר מִשָּׂאֵר הַדְּבָרִים שֶׁהָיוּ
נִצְרָכִים לְמִלְאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן¹⁰. אִי תִימָא - אִם
תֵּאמֵר, שִׁיעֲקֹב דָּאֵג בְּדוֹקָא לְקֶרְשִׁים, לְפִי
שְׁלֵא הָיוּ מְצוּיִים בְּמִדְבָּר, יֵשׁ לְדַחֹת, שֶׁאִם
כֵּן, הָיָה לוֹ לְהֵבִיא מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם,
אֶף אֲבָנֵי הַשֹּׁהַם וְאֲבָנֵי מִלְאִים - מִיָּנִי אֲבָנִים
טוֹבוֹת, שֶׁהוֹצֵרְכּוּ עֲבוּר ה'חֹשֶׁן' וְה'אֶפֻּד'
שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל¹¹, שְׁגַם הֵם לֹא הָיוּ מְצוּיִים
בְּמִדְבָּר¹². וְאִי תִימָא - וְאִם תִּרְצֶה לְתַרְץ
זֹאת וְלֹאמֵר, שְׁלֵא מְצָאָם - לְפִי שֶׁאֲבָנֵי
הַמִּילּוּאִים וְאֲבָנֵי הַחֹשֶׁן לֹא הָיוּ מְצוּיִים
לְקִנּוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁהָיוּ מְצוּיִים

ה'אחזה' שנתן יוסף ליעקב, קרקע לנטוע בה הארזים

אֶלָּא וְדָאֵי צְרִיךְ לֹאמֵר, שְׁוִיתָן לָהֶם
אַחְזָה', רוּמוֹ שִׁיעֲקֹב הֵבִיא אֲרָזִים וְכו'
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְנָתַן יוֹסֵף לָהֶם -
לְיַעֲקֹב וּבְנָיו, עַל פִּי פִּרְעֹה, רְשׁוֹת לְטַע
אֵילָנוֹת מֵאוֹתָן אֲרָזִים, בְּאֲחֻזַּת הַקְּרָקַע
שֶׁנָּתַן לָהֶם, וְזֶהוּ 'אַחְזָה' - אֲחֻזַּת קְרָקַע,
לְנִטּוּעַ בְּהֵם הָאֲרָזִים שֶׁהֵבִיא יַעֲקֹב עִמּוֹ
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְמִצְרַיִם, וְנִטְעִיתֶם
מִתְקִימַת לְדוֹרוֹת עוֹלָם¹³.

מדוע הביא יעקב רק ארזים ולא שאר צרכי המשכן

וְעַדְיָן יֵשׁ לְדַקְדָּקָה, מָה הִיָּה אֲכַפְתָּ לִּיהֵ

צִוּוּנִים וּמְקוּרֹת

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּפֶרֶשֶׁת תְּצוּהַ (שְׁמוֹת כח,
טו-ל). וְהָאֶפֻּד, הִיָּה כְּמִין לְבוּשׁ שֶׁהִיָּה כְּהֵן גְּדוֹל
לְבוּשׁ מֵעַל ה'מַעֲיֵל'. וְהָיוּ מְחוּבְּרִים לוֹ 'כְּתֻפּוֹת', שֶׁהֵן
שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת כְּמִין שְׁתֵּי רִצּוּעוֹת רַחְבוֹת, אַחַת כְּנֶגֶד
כָּל כְּתָף וְכְתָף, וְזוֹקֵפִין עַל שְׁתֵּי כְּתֻפּוֹתָיו עַד שֶׁנִּקְפְּלוֹת
לְפָנָיו כְּנֶגֶד הַחֹזֶה, וְשְׁתֵּי 'אֲבָנֵי הַשׁוֹהַם' קְבוּעוֹת בְּהֵן,
אַחַת בְּכָל אַחַת. וְאוֹפֵן עֲשִׂיַת הָאֶפֻּד וְהַכְּתֻפּוֹת
וְקָבִיעַת 'אֲבָנֵי הַשׁוֹהַם', מְבוּאָר גַּם כֵּן בְּפֶרֶשֶׁה זוֹ (שֵׁם
כח, ו-יב). כִּי שֶׁהֵאֲבָנֵי שׁוֹהַם וְהֵאֲבָנֵי מִילּוּאִים,
הִגִּיעוּ לָהֶם רַק עַל יְדֵי עֲנֵנֵי הַכְּבוֹד, וְכַמְּבוּאָר בְּסַמּוּךְ.
וְנִקְטַ רְבִינּוּ בְּדִבְרֵיהוֹן רַק אֲבָנֵי הַשׁוֹהַם וְאֲבָנֵי מִילּוּאִים,
שֶׁנִּתְּבָאָר בְּגִמְרָא שְׁבָאוּ ע"י הַעֲנָנִים. וְרָאָה עוֹד
בְּתַרְגוּם יוֹנָתָן שֶׁכָּתַב, שֶׁעֲנֵנֵי הַכְּבוֹד הֵבִיאוּ גַם אֶת
הַשֶּׁמֶן לְמֵאֹר וְהַבְּשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה, שׁוּה לְשׁוֹנוֹ
(שְׁמוֹת לָה, כז ע"פ כְּתַר יוֹנָתָן), וְשָׁבִים עֲנֵנֵי הַשָּׁמַיִם,
וְהוֹלְכִים לְגַן עֵדֶן, וְלוֹקְחִים מִשֶּׁם אֶת בּוֹשֶׁם הַמְּבוּחָר,
וְאֶת שֶׁמֶן שֶׁל זֵית לְמֵאֹר, וְאֶת אֶפְרַסְמוֹן טְהוֹר לְשֶׁמֶן

מַחִייתָם, וְשֶׁלֹּא כְּדִבְרֵי רַבְּנוֹ. יו. וּמוֹכֵן טַעַם זֶה
לְפִי מָה שֶׁמְצִינּוֹ שֶׁהָאֲרָזִים מִתְקִימִים הַרְבֵּה, וְכַמּוֹ
שֶׁאֲמָרוּ בְּתַעֲנִית (כַּה, ב), שֶׁאִם קוֹצִצִים אוֹתוֹ, גִּזְעוּ
מִחֲלִיף. וּמִמִּילָא מוֹבֵן בִּיּוֹתֵר מָה שֶׁנִּטְעִיתֶם נִקְרָאת
אַחְזָה. וְיִתְכֵן לְהוֹסִיף בִּיאוֹר לְפִי דִרְכּוֹ שֶׁל רַבְּנוֹ,
שֶׁלְכָךְ נִקְרָא 'אַחְזָה', שֶׁהוּא לְשׁוֹן יִירוּשָׁה שֶׁקִּימַת
לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, לְפִי שִׁיעֲקֹב נִטַּע בָּהּ אֶת הָאֲרָזִים לְצוֹרֵךְ
קֶרְשֵׁי הַמִּשְׁכָּן, וְקֶרְשִׁים אֱלוֹ עוֹמְדִים וְקִימִים בְּמִשְׁכָּן
לְדוֹרֵי דוֹרוֹת, כְּמוֹ אַחְזָה וְיִירוּשָׁה. [וְכַמּוֹ שֶׁאֲמָרוּ
בִּיּוֹמָא (עב, א), 'עֲצֵי שִׁטִּים עוֹמְדִים' וְכו', שֶׁמָּא
תֵּאמֵר אֲבָד סִבְרָן וּבִטְלַ סְכוּיָן, תְּלַמּוּד לֹאמֵר 'עוֹמְדִים'
שֶׁעוֹמְדִין לְעוֹלָם וְלְעוֹלָמִים, ע"כ, כְּלוּמֵר, שֶׁהַקְּרָשִׁים
יַחְזְרוּ אֵלֵינוּ לְעִתִּיד לְבָא]. יח. שֶׁהִרִי י"ג דְּבָרִים
נִמְנוּ בְּתַחֲלִיל פֶּרֶשְׁתָּנוֹ לְצוֹרֵךְ מִלְּאֶכֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכַמּוֹ
שֶׁכָּתַב רַש"י (שְׁמוֹת כַּה, ב). יט. ה'חֹשֶׁן' הוּא
תְּכֵשִׁט הַתּוֹתָן כְּנֶגֶד לְבוֹ שֶׁל הַכֹּהֵן גְּדוֹל, וְהָיוּ קְבוּעִים
בּוֹ י"ב אֲבָנִים טוֹבוֹת [אֲבָנֵי מִילּוּאִים] עַל שֵׁם י"ב

וַיֵּשׁ לֹמֵר, דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (שְׁמו"ר לה, א) עַל פְּסוּק 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים', אָמַר רַבִּי חֲנִינְא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲרוֹזִים, וְלֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא

מִצָּא יָדוֹ לְהִבְיָאם, וְסַמָּךְ שְׁעֲנֵנִי כְּבוֹד יוֹרִידוֹם לָהֶם. אַף הַקֶּרְשִׁים יָבִיאוּ לָהֶם, וּמָה צִרְךָ הָיָה שְׂבִיבֵיאם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַקֶּרְשִׁים יָבִיאוּ לָהֶם עֲנֵנֵי הַכְּבוֹד לְכַשִּׁיעַטְרוֹם לָהֶם, וּמָה צִרְךָ הָיָה שְׂבִיבֵיאם יַעֲקֹב לְמִצְרַיִם וּלְנֻטְעָם שְׁמָה²³.

יעקב נטע ארוזים לפי שנבראו רק בשביל המשכן

וַיֵּשׁ לֹמֵר הַטַּעַם שֶׁהַכִּיֵּן יַעֲקֹב קִרְשִׁים דּוּקָא, לְפִי מָה דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (שְׁמו"ר לה, א)²³ עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת שֵׁם) 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים', אָמַר רַבִּי חֲנִינְא, לֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֲרוֹזִים עֲבוּר צִרְכֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, מִחֲמַת חֲשִׁיבוּתָם, וְלֹא נִבְרָאוּ הָאֲרוֹזִים, אֶלָּא בְּשִׁבְלֵי לְבָנוֹת מֵהֶם אֵת

לְקִנּוּת, אֲלֵא שְׁלֵא מִצָּא יָדוֹ - לֹא הָיָה בִּיכְלַתּוֹ שֶׁל יַעֲקֹב לְקִנּוּתָם וּלְהִבְיָאם לְמִצְרַיִם, מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ יָקָרִים מֵאֲדָמָה²⁴, וְלִכֵּן סַמָּךְ דַּעְתּוֹ עַל כֵּךְ שְׁעֲנֵנִי כְּבוֹד יוֹרִידוֹם לָהֶם בְּמִדְבָר, כְּשִׁיעַטְרוֹם לָהֶם, וְכִפִּי שֶׁאֲכֵן יִרְדוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מֵהָעֲנָנִים, אֲבִנֵי הַשּׁוּהָם, כְּמִבּוֹאֵר בְּיוֹמָא (עַה, א)²⁵. וְלַעוֹלָם נֹאמַר שֶׁהַטַּעַם שֶׁהַכִּיֵּן דּוּקָא קִרְשִׁים הוּא כְּדַלְעִיל, שֶׁלֹּא הָיוּ מִצּוּיִים בְּמִדְבָר. עַדִּיִן יֵשׁ לְתִמּוּהָ, שֶׁאֵם כֵּן, מִפְּנֵי מָה הוּצַרְךָ לְטִרוּחַ כָּל כֵּךְ, וְהָיָה לוֹ לְסַמּוֹךְ, שֶׁאֵף אֵת

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

הַמְּדַבֵּר הוֹלְכִים נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל וּמְבִיאִים אוֹתָם לְצִוּרֵךְ הַמְּלֹאכָה. כַּג. לְכַאֲוֵרָה יֵשׁ לְדַקֵּק, שֶׁהָרִי אֵין סוּמְכִין עַל הַנֶּס (פְּסָחִים סד, ב), וְגַם כְּשֶׁנִּצְרַךְ לְנֶס, עֲדִיף לְמַעַט הַהֲצַרְכוּת לּוֹ, שֶׁאֵין הַקְּב"ה עוֹשֶׂה נֶס בְּחִינָם (רֵאשִׁית שַׁבַּת נג, ב, זוּהַר ח"א ק"י, ב. שֵׁם רֵא, א). וַיִּתְּכֵן לּוֹמֵר, שֶׁבְּדוּר הַמְּדַבֵּר כִּיּוֹן שְׁכַל יְצִיאָתָם מִמִּצְרַיִם וְסִיפּוֹק צִרְכֵיהֶם בְּמִדְבָר, הָיָה בְּדוּךְ נֶס, וּבְדוּקָא עֲשֵׂה הַקְּב"ה כֵּן לְהִרְאוֹת חֲבִיבוּתָם, לִכֵּךְ אֵין שִׁיךְ בְּהֶם הַכֵּלל שֶׁלֹּא לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס. וְעוּד יֵשׁ לּוֹמֵר, לְפִי מָה שֶׁכָּתַב דְּבַרְי יְהוֹנָתָן (בְּרַאשִׁית לֵד, כז) עַל פִּי דְּבַרֵי הַזּוּהַר, שֶׁבְּמִקּוּם שִׁישׁ הַשְּׂרָאָת הַשְּׁכִינָה, הוּא רְאוּי שִׁיעֵשֶׂה בּוֹ נֶס, וְלִכֵּךְ אֲפֻשֵׁר לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס. וְכִמוֹ כֵּן בְּמִדְבָר שֶׁשְּׂרָתָה שְׁכִינָה בִּישְׂרָאֵל בִּירִידַת הַמֶּנֶן וְעֲנֵנֵי הַכְּבוֹד, וְגַם הַמְּשַׁכֵּן נִבְנָה לְצוּרֵךְ זֶה, לִכֵּךְ הָיָה אֲפֻשֵׁר לְסַמּוֹךְ עַל הַנֶּס בְּמִדְבָר, וּבִיּוֹתֵר לְעִנְיַן מְלֹאכַת הַמְּשַׁכֵּן הַנִּצְרַכָּה לְהִשְׂרָאָת הַשְּׁכִינָה בּוֹ. כְּד. לְשׁוֹן הַמְּדַרְשׁ, 'וְעִשִׂיתָ אֶת הַקֶּרְשִׁים לְמִשְׁכַּן וְכֹר', הִרְבָּה בְּרִיּוּת בְּרֵא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ, וְלֹא הָיָה הָעוֹלָם רְאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֶן, וְגַנּוֹן הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

הַמְּשַׁחָה וְלִקְטוּרַת הַסַּמִּים [הַבְּשָׂמִים]. כֹּא. כֵּךְ נִרְאָה לְפָרֵשׁ דְּבַרֵי רַבִּינוּ, שֶׁהָרִי לְשׁוֹן 'לֹא מִצָּאָה יָדוֹ', נֹאמַר עַל מִי שֶׁאֵין בִּידוֹ הַמַּעוֹת הַנִּצְרַכּוֹת לְקִנּוּת אוֹ לְפַדּוֹת אִיזָה דְּבַר, וְכַלְשׁוֹן הַפְּסוּק (וַיִּקְרָא כֹה, כח) 'וְאֵם לֹא מִצָּאָה יָדוֹ דִּי הַשִּׁיב לּוֹ'. אֵךְ יֵשׁ לְהַעִיר כִּי צִד יִתְּכֵן כֵּן, הָרִי יַעֲקֹב אֲבִינוּ הָיָה עֲשִׂיר גְּדוּל, וְכִמוֹ שֶׁכָּתוּב (בְּרַאשִׁית ל, מג) 'וַיִּפְרוֹץ הָאִישׁ מֵאֲדָמָה מֵאֲדָמָה וְגוֹר', וְהָיָךְ לֹא הִשִּׁיגָה יָדוֹ לְקִנּוּת הָאֲבָנִים הַטּוֹבוֹת הַנִּצְרַכּוֹת לְמִשְׁכַּן. כַּב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, 'זֶהֱם הִבְיָאוּ אֲלֵיוֹ עוּד נְדָבָה בְּבוּקָר בְּבוּקָר' (שְׁמוֹת לו, ג), מֵאֵי 'בְּבוּקָר בְּבוּקָר', אֲמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן, מְדַבֵּר שִׁירַד לָהֶם בְּבוּקָר בְּבוּקָר, מְלַמֵּד שִׁירַדוֹ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת עִם הַמֶּנֶן. וְהַנְּשִׂיאִים הִבְיָאוּ אֶת אֲבִנֵי הַשְּׁהָם, תְּנֵא, נְשִׂיאִים מְשִׁי, וְכֵן הוּא אֲוֵמַר (מְשָׁלִי כֹה, יד) 'נְשִׂיאִים וְרוּחַ גִּשְׁמֵם אֵין'. וּבְתַרְגוּם יוֹנָתָן (עַל פִּי חֲתַר יוֹנָתָן, שְׁמוֹת לו, כז) וְעֲנֵנֵי הַשָּׁמַיִם הוֹלְכִים לְפִישׁוֹן וְדוּלִים מִשֵּׁם אֵת אֲבִנֵי שׁוּהָם חֲזַק וְאֵת אֲבִנֵי הַמִּילּוּאִים [הַהִשְׁלַמָּה] לְשַׁקֵּעַ בַּאֲפוּד וּבְחוּשׁוֹן, וּמוֹרִידִים אוֹתָם עַל פְּנֵי

והמקדש, מן הדין הוא להשתמש במשכן מאותם שיש בעולם, ולא מאותם שיביאו ענני הכבוד מן השמים, ולכן הביאו ארזים למצרים וכו'.

בשביל המשכן והמקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וכו', וכ"ד מיני ארזים הם וכו', עכ"ל. ואם כן, הואיל שצפה יעקב שהארזים שיש בעולם לא נבראו אלא לצורך המשכן

זרע שמשון המבואר

הקודש, שהארזים שיש בעולם, לא נבראו אלא לצורך המשכן ובית המקדש, אם כן הבין שמן הדין - שראוי הוא להשתמש במשכן מאותם ארזים שיש בעולם שנבראו לצורך כך, ולא מאותם ארזים שיביאו ענני הכבוד מן השמים, ולכן הביאו יעקב ובניו, ארזים למצרים וכו', כדי שיבנו מהם את המשכן. אבל בשאר הדברים שהוצרכו למלאכת המשכן, כיון שלא נבראו דווקא לצורך המשכן, אין שום הכרח להשתמש מאותם שנבראו בעולם^{טז}, ולכך לא הכינם יעקב, וסמך דעתו על שישתמשו עם אותם שיביאו בדרך נס מן השמים.

המשכן ובית המקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון וכו' אשר נטע - 'עצי הקב"ה' נהיים שבעים ממי הגשמים, ועצי הקב"ה הם הארזים' שנטע הקב"ה, בשביל ה'לבנון', שהוא בית המקדש^{טז}, וכ"ד מיני ארזים הם וכו', אמנם המשובחים מביניהם הם השבעה מיני ארזים הכתובים בפסוק (ישעיה מא, יט), 'אתן במדבר, א. ארז, ב. שטה, ג. ויהרס, ד. ועץ שמן. אשים בערבה, ה. ברוש, ו. תדקר, ז. ותאשור ותדרו וגו', עב"ל^{טז}.

ואם כן, הואיל שצפה יעקב ברוח

ציונים ומקורות

ישראל (יומא לט, ב). כו. ראה ברית שלום (פרשת ויגד ד"ה וירא את העגלות) שהאריך לבאר דברי המדרש. כז. ויש להעיר שגם לגבי זהוב מצינו שנברא רק לצורך המקדש, שבמדרש (ב"ר טז, ב) אמרו, לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא בשביל בית המקדש, שנאמר (בראשית ב, יב) 'וזהב הארץ היא טוב', היך מה דאת אמר (דברים ג, כה) 'ההר הטוב הזה והלבנון'. ונראה ליישב, שאף על פי כן לא הוצרכו לאצור בידם זהב לצורך המקדש, מפני שהיה בידם הרבה זהב וכסף שנטלו בביות מצרים ובית הים, והשתמשו בהם למלאכת המשכן. וכן כתבו בתוספות השלם (שמות ג, טז) ובבעל הטורים (שמות ג, טז. שם לח, כד), שכל זהוב הבאה להם במצרים שמרו למלאכת המשכן, שידעו

מן העולם, ואיזה, זה אור שנברא ביום ראשון וכו', ואף הארזים היו ראויין להגנוז ולא נגנזו, אמר רבי חנינא, לא היה העולם ראוי להשתמש בארזים, אלא לא נבראו אלא בשביל המשכן ובשביל בית המקדש, שנאמר (תהלים קד, טז) 'ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע', ואין לבנון אלא בית המקדש, שנאמר (דברים ג, כה) 'ההר הטוב הזה והלבנון'. אמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, כ"ד מיני ארזים הם, ואין לך משובח מכולן אלא שבעה, שנאמר (ישעיה מא, יט) 'אתן במדבר ארז שטה והרס ועץ שמן וגו', ולמה לא נגנזו, שצפה הקדוש ברוך הוא שהן עתידין לעשות בהן מלאכת המשכן, במקום שהשכינה עתידה לשכון וכו'. כה. בית המקדש נקרא 'לבנון', מפני שהוא מלבין [מכפר] עוונותיהם של

עוֹשֶׂה פְּרוֹת, אוֹמְרִים לוֹ, וּמָה מְלֶךְ מְלָכֵי
הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁהִפְלִי שְׁלוֹ,
בְּשִׂאמֵר לַעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפֵן, אָמַר, לֹא תָבִיא
אֶלָּא מֵאֵילָן שְׂאִין עוֹשֶׂה פְּרוֹת וְכוּ',
עב"ל.

אִי נְמוּ בְּרֻךְ אַחַר, דְּאִיתָא שָׁם בְּמִדְרָשׁ
(שמו"ר שם, ב) עַל פֶּסוּק וְעָשִׂית אֶת
הַקְּרָשִׁים, לָמָּה 'עֲצֵי שְׁטִיִּם'. לְמַד
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דֶרֶךְ אֶרֶץ לְדוֹרוֹת,
שָׂאֵם יִבְקֶשׂ אָדָם לְבָנוֹת בֵּיתוֹ מֵאֵילָן

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

אוֹמְרִים לוֹ, תִּלְמַד בְּקַל וְחוֹמֵר מִמַּעֲשֵׂי
הַקַּב"ה, שֶׁלֹּא לִקְצוֹץ אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
וּמָה מְלֶךְ מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
שֶׁהִפְלִי שְׁלוֹ - וּבִידוֹ לַעֲשׂוֹת בַּעוֹלָמוֹ
כַּרְצוֹנוֹ, מִכֹּל מִקּוֹם, בְּשִׂאמֵר לְבִנֵי יִשְׂרָאֵל
לַעֲשׂוֹת הַמְּשָׁפֵן כְּדֵי לְהַשְׁרִית בּוֹ אֶת
שְׂכִינְתּוֹ, אָמַר, לֹא תָבִיא - אֵל תָּבִיא אֶת
הַקְּרָשִׁים אֶלָּא מֵאֵילָן שְׂאִין עוֹשֶׂה פְּרוֹת
וְכוּ', אֲתָם שְׂאִין הַכֹּל שְׁלַכְם, כִּשְׂאֵתְם
חַפְצִים לְבָנוֹת בֵּית לְצוּרֵךְ הַדִּיּוֹט, עַל
אֶחָת כִּמָּה וְכִמָּה שִׁישׁ לָכֶם לְהִמְנַע
מִלְקַצוֹץ לְצַרְכְּכֶם אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
עב"ל.

יעקב נטע ארזים, כדי שילמדו מהם מדת דרך ארץ

אִי נְמוּ - עוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר בְּרֻךְ אַחַר
הַטַּעַם לְהַקְפִּידָת יַעֲקֹב לְנִטּוּעַ בַּעֲצֻמוֹ אֶת
הָאֲרֻזִּים לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, לְפִי מָה דְּאִיתָא
שָׁם בְּמִדְרָשׁ (שמו"ר לה, ב) עַל הַפֶּסוּק וְעָשִׂית
אֶת הַקְּרָשִׁים לְמְשָׁפֵן עֲצֵי שְׁטִיִּים עֲמֻדִים,
לָמָּה צִוּוּה הַקַּב"ה לַעֲשׂוֹת אֶת הַקְּרָשִׁים
בְּדוּקָא מ'עֲצֵי שְׁטִיִּים, אֵלָּא לְמַד הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּכַךְ דֶּרֶךְ אֶרֶץ לְדוֹרוֹת - דֶּרֶךְ
הָרְאוּיָה לְהַתְנַהֲגוֹת יִשְׂרָאֵל בְּכָל הַדּוֹרוֹת
הַבָּאִים¹³, שָׂאֵם יִבְקֶשׂ אָדָם לְבָנוֹת בֵּיתוֹ
מֵאֵילָן הַעוֹשֶׂה פְּרוֹת - שִׁירְצָה לְקַצוֹץ אֶת
הָאֵילָן כְּדֵי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּעֲצֵיו לְבִנְיַת בֵּיתוֹ,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

שְׁלוֹן דֶּרֶךְ אֶרֶץ שִׁיךְ גַּם עַל מָה שֶׁאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה,
עֵי"ש. וּבִפְנֵי תַּאֲרַ הַשְּׁלֵם (שמו"ר שם) דִּקְדַּק עַל
שְׂאֵלַת הַמִּדְרָשׁ לָמָּה עֲצֵי שְׁטִיִּים, כִּמָּה קוֹשִׁיּוֹת, וְעוֹד
כְּתֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְעוֹד קֶשֶׁה, מָה צָרִיךְ לְלַמֵּד מִכָּאֵן,
דְּהָא מִצּוֹת עֲשֵׂה הִיא שְׂאֵלַת הַשְּׁחִית עֵץ בְּמֵאֵל
בְּמִצּוֹר, וּמֵאֵי שְׂנֵא מִצּוֹר מִבְּנֵי הַבַּיִת. וְיֵשׁ לוֹמֵר,
דְּכִיּוֹן דְּזֵי אֲרֻזִּים הֵם הַחֲשׁוּבִים, כְּדַלְעִיל, קֶשֶׁה לְמִדְרָשׁ
מֵאֵי שְׂנֵא דְדִיּוּק לְמִנְקֵט עֲצֵי שְׁטִיִּים טַפִּי מִשָּׂאֵר וְכוּ'.
וּמִשְׁנֵי לְלַמֵּד שְׂאֵלַת לְבָנוֹת בֵּית מֵאֵילָן שְׂעוֹשֶׂה פִּירוֹת,
פִּירוֹשׁ, שֶׁאֵפִילוֹ לֹא יִהְיֶה עֵץ מֵאֵל, רַק שִׁיעֶשֶׂה אִיזָה
מִיַּן פִּירוֹת כְּגוֹן מִן אֲגוּזִים שְׂנִמְצָא בְּאֲרֻזִּים שִׁישׁ בֵּהֶם
תּוֹעֵלַת מָה, וְעַנְבֵי הַהֶדֶס, אֵפִילוֹ הֵכִי, לֹא יִבְנֶה בֵּיתוֹ
מֵהֶם אֵלָּא מֵאֵילָן שְׂאִין עוֹשֶׂה שׁוֹם פְּרִי. וְלֵהֲכִי נִקְט'
'שְׂטָה', שְׂאִין בּוֹ שׁוֹם פְּרִי וְכוּ'.

שִׁהִיּוֹ עֲתִידִים לִיגָאֵל.
כַּח. מְבוֹאֵר מִדְּקוּק
לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, שֶׁאֵף בְּמִקּוֹם שְׂאִין אִסּוּר מִן הַדִּין
לְקַצְצוֹ, מִכֹּל מִקּוֹם מִמֵּדַת דֶּרֶךְ אֶרֶץ אֵין לְקוֹצְצוֹ. וְיֵשׁ
שְׂבִיאָרוֹ, שֶׁלְצוּרֵךְ הַמַּעֲרָכָה וְשָׂאֵר צָרִכֵי גְבוּה וְצוּרֵךְ
מִצּוּה, אֵין אִסּוּר בְּלִי תִשְׁחִית' בְּקִצִּיעַת אֵילָן. רָאָה
מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ (אִיסוּרֵי מִזְבַּח פ"ז ה"ג) בְּשֵׁם ה'בֹּאֵר
שְׂבֵע', מַעֲשֵׂי לְמֶלֶךְ (שֵׁם) שׁוֹמֵת חַיִּים שְׂאֵל (ח"א סִימֵן
כג). וְרָאָה אֲגֵרָא דְפִירְקָא (לְרַבִּי צְבִי אֵלִימֶלֶךְ מְדִינַב
צ"ל, בַּעַל ה'בְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר', אוֹת רַפּב). וּבְצוּוֹת רַבִּי
יְהוּדָה הַחֲסִיד (אֲזַהֲרָה מָה) סַתֵּם וְכַתְּב, אֵילָן הַעוֹשֶׂה
פִּירוֹת, אֵין לְקַצֵּץ אוֹתוֹ, וּבִיאֵר בְּפִירוֹשׁ דְּמִשְׁקָא אֵלִיעִזֵּר,
דְּהִינּוּ גַם כֵּן אֵפִילוֹ בְּאוֹפֵן שְׂמוֹתָ מִן הַדִּין, וְשִׁמְקוֹר
הָאֲזַהֲרָה הוּא בְּמִדְרָשׁ זֶה. אֲמַנְם בְּבִיאוּרֵי הַגְּרִי"פ
פַּעֲרָלָא עַל סֵפֶר הַמִּצְוֹת לְרַס"ג (עֲשִׂין עֲשֵׂה צֶה) כְּתֹב,

וּבְשִׁלְמָא כְּשֵׁישׁ לֶחֶם כֹּל מִיֵּן עֲצִים
 וְלֹא יִקְחוּ אֱלֵא אַרְזִים,
 שְׁפִיר יִלְפִינן. אַבְל אִם הָיוּ הָעֲנָנִים
 מְבִיאִים לֶחֶם דְּרָדָּה גַם, אִין לְלַמּוּד כְּלָל
 מִזְּהָה, שֶׁהִפְלַל הָיָה בְּנֵם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ
 שׁוּם אֵילָן. וְאִדְרָבָא, הָיִיתִי אוֹמֵר שֶׁהַסּוּד
 הָיָה דּוֹקָא בְּאַרְזִים.
 וְלִבְנֵי יַעֲקֹב שֶׁהָיָה בְּאַרְץ כְּנַעַן, שֶׁהָיוּ
 שָׂם כֹּל מִיֵּן אֵילָן וּבְחַר בְּאַלְהָה,
 בָּא לְהוֹדִיעַ לְבָנָיו הַדְּרָדָּה אֶרֶץ, שְׂאֵם יִבְנוּ
 בְּתֵיבִים, יִבְנוּם בְּאֵילָנוֹת שְׂאִינָם עוֹשִׂים
 פְּרוּת. דְּאִי לֹאוּ הָבִי, לֹא הָיָה מְבִיאֵם,
 אֱלֵא הָיָה מִמְתִּין שֶׁהָעֲנָנִים יְבִיאוּם, כְּמוֹ
 אֲבֵי הַשָּׁהִם.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

שם בדוקא קרשים של ארזים שאין עושים פירות, היה רק על פי הסוד, ולא כדי ללמדנו מכך מדת דרך ארץ שצריך לקצוץ דווקא אילן שאינו עושה פירות.

וְלִבְנֵי יַעֲקֹב שֶׁהָיָה בְּאַרְץ כְּנַעַן, שֶׁהָיוּ שָׂם
 כֹּל מִיֵּן אֵילָן - בֵּין אֵילָנוֹת שְׁעוֹשִׂים פִּירוֹת,
 וּבֵין אֵילָנוֹת שְׁאִין עוֹשִׂים פִּירוֹת, וּבְחַר
 בְּאַלְהָה - בְּאַרְזִים, כְּדִי שְׁמַהֵם יַעֲשׂוּ בְּנֵי
 אֶת הַמִּשְׁכָּן, בָּא לְהוֹדִיעַ בְּכַךְ לְבָנָיו הַדְּרָדָּה
 אֶרֶץ, שְׂאֵם יִבְנוּ בְּתֵיבִים, יִבְנוּם רַק בְּאֵילָנוֹת
 שְׂאִינָם עוֹשִׂים פְּרוּת, וְלֹא יִקְצְצוּ אֵילָנוֹת
 שְׁעוֹשִׂים פִּירוֹת לְצוּרֵךְ בְּנֵיית בְּתֵיבָם,
 וְהַלִּימוֹד מִמַּעֲשֵׂיו הוּא מְשׁוּם דְּאִי לֹאוּ הָבִי
 - שֶׁהָיָה אִם לֹא מְשׁוּם שְׁבִיקָשׁ לְלַמְדֵם
 מִדָּה זֹה, לֹא הָיָה מְבִיאֵם - אֶת הָאַרְזִים
 לְמַצְרִים, אֱלֵא הָיָה מִמְתִּין שֶׁהָעֲנָנִים יְבִיאוּם
 בְּמַדְבָּר, כְּשֶׁנִּצְטוּר עַל מְלֹאכַת הַמִּשְׁכָּן,
 כְּמוֹ שֶׁהָעֲנָנִים הִבִּיאוּ אֶת אֲבֵי הַשָּׁהִם.¹

צִיּוּנִים וּמְקוּרוֹת

אביהם דוקא להיות לו חלק בקרשים, שצוה את בניו לנטוע ארזים שם, לפי שהמ"ח קרשים היו מכוונים נגד י"ב בני יעקב, ד' קרשים לכל שבט, והבריה התיכון, שהיה מחזיק את כל המשכן, היה מכוון נגד יעקב אבינו, שהיה מחזיק את כל שבטי י-ה, ולכן

וּבְשִׁלְמָא כְּשֵׁישׁ לֶחֶם - לֹאֵלָה שְׁעוֹשִׂים
 אֶת הַמִּשְׁכָּן, כֹּל מִיֵּן עֲצִים - בֵּין אֵילָנוֹת
 שְׁעוֹשִׂים פִּירוֹת, וּבֵין אֵילָנוֹת שְׁאִין עוֹשִׂים
 פִּירוֹת, וְאִף עַל פִּי כֵן, צִיּוּה לֶחֶם הַקַּב"ה
 שֶׁלֹּא יִקְחוּ לְצוּרֵךְ הַמִּשְׁכָּן, אֱלֵא אַרְזִים -
 שֶׁהוּא אֵילָן שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת, וְלֹא
 אֵילָנוֹת שְׁעוֹשִׂים פִּירוֹת, שְׁפִיר יִלְפִינן -
 רְאוּי לְנוּ לְלַמּוּד מִכֵּךְ, שְׁאִין מִדַּת דְּרָךְ
 אֶרֶץ לְקִצּוֹץ אֵילָן שְׁעוֹשֶׂה פִּירוֹת לְצוּרֵךְ
 בְּנֵיית בֵּית. אַבְל אִם הָיוּ הָעֲנָנִים מְבִיאִים
 לֶחֶם קִרְשִׁים בְּדְרָדָּה גַם, אִין לְלַמּוּד כְּלָל מִזְּהָה
 שְׁאִין לְקִצּוֹץ אֵילָן הַעוֹשֶׂה פִּירוֹת, לְצוּרֵךְ
 הַהַדְּיוּט, מִפְּנֵי שֶׁבְּאֹפֶן זֶה הָרִי הִפְלַל הָיָה
 בְּנֵם, וְלֹא הִשְׁחִיתוּ שׁוּם אֵילָן כְּדִי לַעֲשׂוֹת
 אֶת הַמִּשְׁכָּן, אִף לֹא אֵילָן שְׁאִינוֹ עוֹשֶׂה
 פִּירוֹת, וְאִז אִדְרָבָא, הָיִיתִי אוֹמֵר, שְׁכַשְׁם
 שְׁכַל מְלֹאכַת הַמִּשְׁכָּן נַעֲשֶׂתָה עַל פִּי
 סוּדוֹת גְּדוּלִים², כֵּךְ הַסּוּד שֶׁל קִרְשֵׁי
 הַמִּשְׁכָּן הָיָה דּוֹקָא בְּאַרְזִים, וְמָה שֶׁהוֹצַרְכוּ

כט. וכמבואר בברכות (נה, א), יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ. וביאר הרמב"ן (שמות לא, ב), והענין, כי המשכן ירמוז באלו, והוא [בצלאל] היודע ומבין סודו. ל. בגור אריה (שמות כה, ה) ביאר, שהיה ראוי ליעקב

וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים (שמות כה, י), **עֲשֵׂה בְּצִלְאֵל וְכו'.** מְקַשִּׁים הָעוֹלָם, אִם פֶּרֶשׁ רֶשֶׁ"י, שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

השלשה ארונות רומזים על ביטול הגשמיות לגבי הרוחניות

בתוך של עץ, וחיפה [-כיסה] את שפתו העליונה של ארון העץ בזהב, ונמצא שארון העץ היה מצופה בזהב מבפנים ומבחוץ, על ידי שתי ארונות של זהב. ובכך נתקיים מה שכתוב בתורה 'מִבֵּית וּמִחוּץ תְּצַפְּנוּ'.

דקדוק בענין עשיית שלש ארונות ולא ארון מצופה זהב ומְקַשִּׁים הָעוֹלָם²³, שֵׁם תְּקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא צָוָה לוֹ לְבַצֵּלֵאל, אֵלָּא לַעֲשׂוֹת אֲרוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ מְצַפֵּה זָהָב, כְּמוֹ

בציווי עשיית הארון נאמר (שמות כה, י-יא)²⁴ **וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים** וגו' וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טְהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפְּנוּ, וּפֶרֶשׁ רֶשֶׁ"י²⁵, שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת עֲשֵׂה בְּצִלְאֵל וְכו', שנים מהם היו של זהב, והשלישי היה של עץ, ולכל ארון היו ארבעה כתלים ושוליים, והיו פתוחים מלמעלה, ונתן את הארון של עץ בתוך ארון אחד של זהב [החיצוני], ושוב נתן את הארון הנוסף של זהב [הפנימי]

ציונים ומקורות

טְהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפְּנוּ וְעָשִׂיתָ עֲלָיו זָר זָהָב סָבִיב. לב. לשון רש"י, שלשה ארונות עשה בצלאל, שתיים של זהב, ואחד של עץ, וארבע כתלים ושוליים לכל אחד ופתוחים מלמעלה, נתן של עץ בתוך של זהב, ושל זהב בתוך של עץ, וחפה שפתו העליונה בזהב, נמצא מצופה מבית ומחוץ. לג. בלבוש האורה (למהר"ם יפה זצ"ל, ברש"י שם) כתב, מקשין מנא לן שהיה עושה כל ארון מהם חתיכה אחת של זהב בפני עצמו, ונתן זה לתוך זה, שמא היו מצפין את של עץ מכמה חתיכות טסי זהב וחיברו ביתידות כדרך המצפין כלים. והובאו דבריו בצדה לדרך (שם). וראה בשפתי חכמים (ברש"י אות י) גור אריה (ד"ה ג' ארונות) ליות חן (ד"ה ומבית) נפתלי שבע רצון (שיר השירים ד"ה רפידתו זהב) ספר הגלגולים (פרק לה). ונראה שבשפתי חן (ד"ה וצפית) נשמר מקושיא זו, שכתב ז"ל, וצפית אותו, מכאן הבין בצלאל, שלא יהא ציפוי של פנים מעורב עם ציפוי של חוץ, שאמר וצפית אותו, ואחר כך אמר וצפנו, לכך עשה שלשה ארונות, כדי שיהיה ציפוי

ציוה את בניו לנטוע ארזים במצרים, ולכן גם אמרו במדרש תנחומא (פרשתנו סימן ט), שהבריא התיכון, ירד עם יעקב למצרים, ואילו על הארזים אמרו שם, כי בשעה שירד למצרים, ציוה את בניו לנטוע אותם. עיי"ש. ובדבריו מיושבת תמיהת רבינו, מדוע נטע יעקב ארזים, יותר משאר צרכי מלאכת המשכן. תמצית הדרוש. א. יש רמז למה שיעקב אבינו הביא ארזים למצרים לצורך המשכן, ממה שכתוב שיוסף נתן ליעקב ולבניו 'אחוזה' במצרים, שה'אחוזה', היתה קרקע שבה נטע יעקב את הארזים. ב. הטעם שיעקב נטע הארזים, ולא סמך שענני הכבוד יורידום במדבר, לפי שעיקר בריאת הארזים בעולם, היתה בשביל המשכן, ועל כן ראוי שהמשכן יבנה בדוקא מארזים שניטעו וגדלו כאן בעולם, ולא מאלו שבאו דרך נס. ג. טעם נוסף, לפי שרצה ללמד בכך מדת דרך ארץ לדורות, שיש לבנות בתים רק בעצים שאינם עושים פירות. לא לשון הפסוקים, וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמַתִּים וְחָצִי אֲרָפֹ וְאֲמָה וְחָצִי רְחָב וְאֲמָה וְחָצִי קִמְתּוֹ. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב

שֶׁל עֵץ מְצַפֵּה זָהָב, כְּדָכְתִּיב 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים' וְצִפִּיתֶם אֹתוֹ וְכוּ' מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ' (שם פסוק יא), לָמָּה עָשָׂה הוּא שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת.

וַיֵּשׂ לֹמֵר, דְּכַפֵּרְק ח' דְּיוֹמָא (עב, ב) אֲמְרִינוּ, כָּל תְּלִמִיד חָכָם שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּבָרוּ אֵינוֹ תְּלִמִיד חָכָם, שְׁנַאֲמַר 'מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ'. וּבְצִלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

לְחִיצוֹנוֹתוֹ, כְּלוֹמֵר, שְׂאִינוֹ מֵתְנַהֵג בְּסֹתֵר כְּפִי שֶׁמֵתְנַהֵג כְּלִפֵּי חוּץ, שְׁכֻלְפֵי חוּץ הוּא לֹמֵד תּוֹרָה, וּבְסֹתֵר הוּא עוֹבֵר עֲבִירוֹת¹⁷, אֵינוֹ נֹחֵשׁב תְּלִמִיד חָכָם¹⁸, שְׁנַאֲמַר 'מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ', שְׁכֻשֵׁם שֶׁהָאֲרוֹן הִיָּה מְצוּפָה זָהָב בֵּין מִבְּפָנִים וּבֵין מִבְּחוּץ, כִּךְ צָרִיךְ גַּם הַתְּלִמִיד חָכָם, שְׁבִין לִימּוּדוֹ וּמַעֲשָׂיו הַנִּיכְרִים בְּחוּץ, וּבֵין יִרְאָתוֹ וְטוֹהַר מַחֲשֻׁבוֹתָיו שְׂאִינֵם נִיכְרִים בְּחוּץ וְהֵם בְּפָנִימִיתוֹ, יֵהִיו טוֹהוּרִים. וּמְבוֹאָר מִדְּבָרֵי הַגְּמָרָא, שֶׁהָאֲרוֹן מֵרְמֵז תְּלִמִיד חָכָם¹⁹. וּבְצִלְאֵל הָיָה יוֹדֵעַ

שֶׁהַצּוֹרְפִים עוֹשִׂים, שֶׁמְצַפִּים כְּלֵי עֵץ עִם טֵס שֶׁל זָהָב, כְּדָכְתִּיב 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים', וְצִפִּיתֶם אֹתוֹ וְכוּ' מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ', שֶׁפִּשְׁטוֹת מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב הוּא, שִׁיעֲשֶׂה אֲרוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, וְיִצְפְּנוּ בְּזָהָב, מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, אִם כֵּן, לָמָּה עָשָׂה הוּא שְׁלוֹשָׁה אֲרוֹנוֹת.

מֵאֲרוֹן אֶחָד הַמְּצוּפָה זָהָב,

הִיָּה אִפְסָר לְלִמּוּד שֶׁהַעִיֵּקֵר הוּא הַגְּשָׁמִיט

וַיֵּשׂ לֹמֵר, בְּהַקְדָּם מֵה דְּבַגְמָרָא כְּפָרִיק ח' דְּיוֹמָא (עב, ב)²⁰ אֲמְרִינוּ, כָּל תְּלִמִיד חָכָם שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּבָרוּ - שֶׁפָּנִימִיתוֹ אֵינוֹ דוֹמָה

צִוּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

מִבְּחוּץ' בְּדָבָר טוֹהוּר בְּשׁוּה, שְׁלֵא יֵהִיָּה אֶחָד בְּפָה וְאֶחָד בְּלֵב. לוֹ. וְרֵאָה גַם בְּמִדְרַשׁ (שְׁמו"ר לֵד, ב), שֶׁהָאֲרוֹן מֵרְמֵז לְתוֹרָה וְלוֹמְדִיהָ, וְז"ל, 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים', מֵה כְּתִיב לְמַעֲלָה (שְׁמוֹת כה, ב) וַיִּקְחוּ לִי תְּרוּמָה מִיַּד וְעִשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים, מֵה הַתּוֹרָה קִדְמָה לְכָל, כִּךְ בְּמַעֲשֵׂה הַמִּשְׁכָּן הַקְּדִים אֶת הָאֲרוֹן לְכָל הַכְּלִים וְכוּ'. מִפְּנֵי מֵה בְּכָל הַכְּלִים הָאֵלֶּה כְּתִיב 'וְעִשִׂיתִי, וּבָאֲרוֹן כְּתִיב 'וְעִשׂוּ אֲרוֹן, אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה בְּרַבִּי שְׁלוֹם, אִמֵּר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִבּוֹאוּ הַכֹּל וַיַּעֲסֻקוּ בָאֲרוֹן, כְּדִי שִׁיזוּן כּוֹלֵם לְתוֹרָה, אִמֵּר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי, שְׁלֵשָׁה כְּתוּרִים הֵם, כְּתוּר מַלְכוּת וְכְתוּר כְּהוֹנָה וְכְתוּר תּוֹרָה וְכוּ', וְכְתוּר תּוֹרָה, זֶה הָאֲרוֹן דְּכְתִיב בּוֹ 'זֶר זָהָב וְכוּ', וּמִפְּנֵי מֵה בְּכוֹלֵן כְּתִיב 'וְעִשִׂיתִי לוֹ', וּבָאֲרוֹן כְּתִיב 'וְעִשׂוּ עֲלֵיו, לְלַמֵּד שְׁכַתֵּר תּוֹרָה מְעוֹלָה יוֹתֵר מְכוֹלֵן, זָכָה אָדָם לְתוֹרָה, כִּאִילוֹ זָכָה לְכוֹלֵן, ע"כ. וּבְמִנְחוֹת (צט, א) אִמֵּרוּ, 'אִשֶּׁר שְׁבַרְתָּ וְשִׁמַּתָּם בָּאֲרוֹן' (דְּבָרִים י, ב), תְּנִי רַב יוֹסֵף, מְלַמֵּד שֶׁהַלּוֹחוֹת [הַלּוֹחוֹת הַשְּׁנַיִתוֹת שֶׁנִּתְּן הַקַּב"ה לְמֹשֶׁה אַחֲרֵי סְלִיחַת חֹטָא הַעֲגָלָן] וּשְׁבָרֵי לּוֹחוֹת

שֶׁל פָּנִים לְבַד, וְצִפּוּיֵי שֶׁל חוּץ לְבַד, ע"כ נִרְאָה לְהִלָּךְ שְׁגַם רַבִּינוּ בִּיָּאֵר עַל דֶּרֶךְ זוֹ]. לֵד. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, 'מִבַּיִת וּמְחוּץ תִּצְפְּנוּ', אִמֵּר רַבָּא, כָּל תְּלִמִיד חָכָם שְׂאִין תּוֹכוֹ כְּבָרוּ, אֵינוֹ תְּלִמִיד חָכָם. לָה. מֵאִירִי (שֵׁם ד"ה כל). וְהָר"ן (שְׁבַת קִיד, א ד"ה שְׂאִין) פִּירֵשׁ, שְׂאִין כּוֹוֹנְתוֹ טוֹבָה כְּדַבְּרִיו. וְהַמְהַרְש"א (בְּרֻכּוֹת כח, א ח"א ד"ה כל) פִּירֵשׁ, שְׂאִין בּוֹ יִרְאָת שְׁמַיִם. וּבְבֵן יְהוּדֵעַ (יוֹמָא שֵׁם ד"ה כל) פִּירֵשׁ, שְׂאִינוֹ לֹמֵד תּוֹרָה לְשִׁמְהָ. לוֹ. וְכַתֵּב הַמְהַרְש"א (שֵׁם ח"א ד"ה עֲשֵׂה) שְׂרַבָּא דְרַשׁ כֵּן, לְפִי שְׁבַשְׂאֵר כְּלִים כְּמוֹ הַשְּׁלַחֵן וּמִזְבַּח זָהָב, לֹא נֹאמַר שֶׁהֵיוּ מְצוּפִים בְּזָהָב אֲלֵא בְּמִקּוּם הַנִּרְאָה מִבְּחוּץ, מֵה שְׂאִין כֵּן בָּאֲרוֹן, שֶׁהִיָּה בּוֹ זָהָב, גַּם מִבְּפָנִים בְּמִקּוּם הַנִּסְתָּר. וְדָבָר זֶה בֵּא לְלַמֵּד עַל הַתּוֹרָה שֶׁהִיָּה בָּאֲרוֹן, שֶׁתְּהִיָּה בְּתִלְמִיד חָכָם בְּתוֹכוֹ כְּמוֹ בְּחוּץ. וְאוּלַי דְרַשׁ כֵּן, מֵמָה שֶׁבְּפִסְקוֹת כְּתוּב שְׁנֵי פַעְמַיִם לְשׁוֹן צִפּוּי, שְׁבַתְחִילַת הַפִּסְקוֹת כְּתוּב 'וְצִפִּיתֶם אֹתוֹ זָהָב טוֹהוּר מִבַּיִת' וְגו', וְכְתוּב פַּעַם נּוֹסֶפֶת בְּסִיפָא 'תִּצְפְּנוּ', וְזֶה מֵרְמֵז עַל הַתְּלִמִיד חָכָם, שֶׁיִּצְפֶּה עֲצֻמוֹ 'מִבַּיִת' - מִבְּפָנִים, וְגַם

שְׁהָאָרוֹן שֶׁהוּא הַכֶּלִי שֶׁבְּתוֹכוֹ גְּנוּזִים הַלּוּחֹת, הִיָּה דְגָמָא וּמְשָׁל לְתַלְמִיד חֶכֶם שָׁבוּ גְנוּזָה הַתּוֹרָה, וּמִשׁוּם הֵכִי, רָאָה בְּחֻכְמָתוֹ שְׂאִינוֹ מִן הָרְאוּי לַעֲשׂוֹת אָרוֹן

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

רָאָה בְּחֻכְמָתוֹ שְׂאִינוֹ מִן הָרְאוּי לַעֲשׂוֹת רֶק אָרוֹן עֵץ וְלַצִּפּוֹת אוֹתוֹ זָהָב, כַּפְשׁוֹת מִשְׁמַעוֹת הַפְּסוֹק, דָּאֵם כֵּן, הוֹאִיל שֶׁזָּהָב רֶק צִפּוֹי הַכֶּלִים הוּא, הָרִי הוּא כְּמִל לְגַבִּי עֵיקַר הַכֶּלִי, שֶׁהוּא עֵץ, כְּמוֹ שֶׁפָּסַק הָרַמְבַּ"ם בְּהַלְבוֹת פְּלִים פֶּרֶק ד' (ה"ד)²⁰, שְׁצִיפוֹי הַכֶּלִי אֵינוֹ מִטְמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּטַל לְעֵיקַר הַכֶּלִי, וְהֵכִי נְמִי בָּאָרוֹן, הִיָּינוּ

זֹאת²¹, שְׁהָאָרוֹן, שֶׁהוּא הַכֶּלִי שֶׁבְּתוֹכוֹ הֵיוּ גְּנוּזִים הַלּוּחֹת, שֶׁנִּתְּן הַקֶּב"ה לְמֹשֶׁה בְּהַר סִינַי²², וְכַתּוּבִים בָּהֶם עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת²³, שֶׁהֵם הַיְסוּד שֶׁל כָּל הַתּוֹרָה²⁴, הִיָּה דְגָמָא וּמְשָׁל לְתַלְמִיד חֶכֶם, שָׁבוּ - בְּפִנְיֵימִיּוֹתוֹ, גְּנוּזָה הַתּוֹרָה שֶׁהוּא לּוֹמֵד וּמְקִיִּים, וּבָאָרוֹן עֲצָמוֹ הָעֵץ רוֹמֵז לְגוֹפוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד חֶכֶם, וְהַזָּהָב רוֹמֵז לְתוֹרָה²⁵, וּמִשׁוּם הֵכִי,

צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

(ב) כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּנִי לָכֶם תּוֹרַתִי אֶל תְּעוּבוֹי, אֶל תְּעוּבוֹי אֶת הַמִּקֵּחַ שֶׁנִּתְּנִי לָכֶם, יֵשׁ לָךְ אָדָם שְׁלוֹקֵחַ מִקֵּחַ יֵשׁ בּוֹ זָהָב אֵין בּוֹ כֶּסֶף, יֵשׁ בּוֹ כֶּסֶף אֵין בּוֹ זָהָב. אֲבָל הַמִּקֵּחַ שֶׁנִּתְּנִי לָכֶם יֵשׁ בּוֹ כֶּסֶף וְכוּ', יֵשׁ בּוֹ זָהָב שֶׁנֶּאֱמַר (תְּהִלִּים יט, יא) 'הַנְּחַמְדִּים מִזָּהָב וּמִפֶּזֶב רַב'. רַבִּינוּ מִבְּאֵר, שָׂאָרוֹן הָעֵץ מִרְמֵז לְגוֹפוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד חֶכֶם, וְאֵרוֹנוֹת הַזָּהָב מִרְמֵזִים לְתוֹרָתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים. וְכֵן כָּתַב בְּתוֹלְדוֹת יַעֲקֹב (לְרִבִּי יַצְחָק ב"ר יוֹסֵף קָאָרוֹ, שְׁמוֹת כַּה, לא) ז"ל, וְהוּא שֶׁהָאָרוֹן רוֹמֵז לְתַלְמִיד חֶכֶם, וְאֵמְרוּ ז"ל, כָּל תַּלְמִיד חֶכֶם שֶׁאֵין תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, אֵינוֹ תַלְמִיד חֶכֶם, וּלְפִי שְׂאוּלֵי יֵאֵמַר הָאָדָם, אֵי אִפְשָׁר לְהַשִּׁיג נַפְשִׁי מֵעֵלָה לְעֹלוֹת לְמַדְרַגַּת מְלָאךְ, לְכֵן רִמְזוּ, שֶׁאֵם יֵהִיוּ לוֹ אֲמוּנוֹת טוֹבוֹת מִבְּפִנִּים וּמַעֲשִׂים טוֹבִים מִבְּחוּץ, אִף עַל פִּי שֵׁשׁ בּוֹ חוֹמֵר שֶׁהוּא עֵצִי שְׁטִים, יוֹכַל לְהַשִּׁיג נַפְשִׁי מֵעֵלָה וְלֵהִיּוֹת כְּמִלָּאךְ, שֶׁהַכְּרוּבִים רוֹמֵזִים לְמִלְאָכִים. וְז"ל הַפְּנֵי דוֹד (לְהַחֲדִיד"א, פֶּרֶשְׁתָּנוּ אוֹת ה), וְכֵן הַתַּלְמִיד חֶכֶם שֶׁהוּא כְּלִי מִחֻזֵּק הַתּוֹרָה וְכוּ', צְרִיךְ שִׁיחֶיהָ תּוֹכוֹ כְּבָרוֹ, וְאִף שֵׁשׁ בּוֹ חוֹמֵר וְהוּא בֶּשֶׂר וְדָם. צְרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ חוֹמֵר בְּקוֹדֶשׁ, שְׁכַמְעַט אֵינוֹ נִיכָר שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה הַחוֹמֵר, כְּמוֹ שְׁבָאָרוֹן הִיָּה עֵץ שֶׁהוּא דוֹמֵה לְחוֹמֵר, וּבְצִיפוּיֹו מִבֵּית וְחוּץ אֵינוֹ נִיכָר כֻּלָּל וְכַמְעַט הַכֵּל זָהָב, כֵּן הַתַּלְמִיד חֶכֶם, עַל יְדֵי מִידוּתוֹ וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְעֲנוּתוֹתָיו יַעֲשֶׂה הַחוֹמֵר צוּרָה, וְיִתְבַטֵּל הַחוֹמֵר וְלֹא יוֹכַר כֻּלָּל וְכוּ'. מִג. לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם, וְכֵן כְּלִי עֵץ אוֹ עֶצֶם, שֵׁשׁ בְּהֵן

[הַלּוּחֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת שֶׁשִׁיבֵר מֹשֶׁה מִחַמַּת חֲטָא הֶעֱגֵל] מוֹנַחֵן בָּאָרוֹן, מִכָּאֵן לְתַלְמִיד חֶכֶם שֶׁשָׁכַח תַּלְמוּדוֹ מִחַמַּת אוֹנְסוֹ, שֶׁאֵין נוֹהֲגִין בּוֹ מִנְהַג בִּזְיוֹן. לַה. נִרְאָה כּוֹנֵת רַבִּינוֹ, שֶׁלְּפִי מֵה שְׁבַגְמָרָא דְרִשּׁוֹ מִהַפְּסוֹק הִנְאֵמַר לְעִנִּין בְּצִלָּל, וְהַדְרַשׁ הוּא מִסְבְּרָא שֶׁהָאָרוֹן שֶׁהוּא הַכֶּלִי שָׁבוּ גְנוּזִים הַלּוּחֹת, כִּךְ גַּם גּוֹף הַתַּלְמִיד חֶכֶם הוּא כְּלִי שָׁבוּ מוֹנַח הַתּוֹרָה שְׁלוֹמֵד. וְאֵם כֵּן, בּוֹדָאֵי שְׁגַם בְּצִלָּל בְּחֻכְמָתוֹ הֵבִין כּוֹנֵה זוֹ מִסְבְּרָא. לט. כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (שְׁמוֹת מ, כ), 'וַיִּתֵּן אֶת הָעֵדוּת אֶל הָאָרוֹן'. וּפִרִישׁ רַש"י, שְׁעֵדוּת' הֵיָּינוּ הַלּוּחֹת. וְהוּא מְפּוֹרֵשׁ בְּמַלְכִים א' (ח, ט), 'אֵין בָּאָרוֹן רֶק שְׁנֵי לַחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנִּיחַ שֵׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב' וְגו'. וְאִף שְׁבַבְבָא בְּתַרָא (יד, א) הוֹבָאָה דַּעַת רַבִּי מֵאִיר, שְׁבָאָרוֹן הִיָּה מוֹנַח אִף סִפֵּר תּוֹרָה, מְכַל מְקוֹם, יִתְכֵן שְׂרַבִּינוֹ לֹא רָצָה לְהַבִּיא דַּעָה זוֹ, מִשׁוּם שְׂרַבִּי יְהוּדָה חוֹלֵק עֲלָיו שֵׁם, וְסוֹבֵר שֶׁהַסִּפֵּר תּוֹרָה הִיָּה מוֹנַח מִחוּץ לְאָרוֹן, עֵי"ש. מ. כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (שְׁמוֹת לד, כח) 'וַיִּכְתּוֹב עַל הַלּוּחֹת אֶת דְּבָרֵי הַבְּרִית עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרִים'. מֵא. כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב רַש"י (שְׁמוֹת כד, יב) 'אֶת לַחוֹת הָאֲבָן וְהַתּוֹרָה וְהַמְצוּהָ אֲשֶׁר כָּתַבְתִּי לְהוֹרוֹתֶם', כָּל שֵׁם מֵאוֹת וְשִׁלְשׁ עֶשְׂרֵה מְצוּוֹת, כְּלָל עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת הֵן. וְרַבִּינוֹ סַעְדִּיָּה פִירֵשׁ בְּאִזְהָרוֹת שֵׁיֶסֶד, לְכָל דְּבוּר וְדְבוּר מְצוּוֹת הַתְּלוּיּוֹת בּוֹ. מִב. הַתּוֹרָה מְשׁוּלָה לְזָהָב, כְּמִבְּוֹאֵר בְּמַדְרַשׁ (שְׁמוֹ"ד לֵג, א) 'וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה', הָדָא הוּא דְכַתִּיב (מִשְׁלֵי ד,

'וְצִפִּית אֹתוֹ וְכוּ' מִבֵּית וּמְחוּץ, וְתוֹ לֹא. וּמִדְּכַתֵּב 'תְּצַפְנוּ', שְׁמַע מִינֶה, שֶׁהַצִּפּוּי הוּא דִּבְרַר בְּפָנָי עֲצָמוֹ וְיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ בְּטָל לְגַבִּי הַכְּלִי. וְלָבֵן עָשָׂה שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת, שְׁלֹפְעָמִים

לְגַבִּי הָעֵץ, וּבְתַלְמִיד חָכֵם נִמְי וְהָיָה מְתָר לוֹ לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵי הַהֲנָאוֹת גּוֹפְנִיּוֹת, שֶׁהָרִי הַגּוֹף הוּא הָעֵקֶר, וְהַצִּפּוּי הוּא הַטְּפָל. וְאִם כִּף הָיְתָה בְּנֵת הַכְּתוּב, הָיָה לוֹ לֹאמֹר 'וְעָשׂוֹ אַרְוֹן עֲצֵי שָׁטִימ'

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מִצּוּפָה בְּזָהָב, וּשְׂיֹבֵן מִכַּךְ שְׁמוֹתָר לְתַלְמִיד חָכֵם לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵי תַעֲנוּגֵי הַגּוֹף, אִם כֵּן, הָיָה לוֹ לְפַסּוֹק לֹאמֹר 'וְעָשׂוֹ אַרְוֹן עֲצֵי שָׁטִימ', 'וְצִפִּית אֹתוֹ וְכוּ' זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ, וְתוֹ לֹא - וְלֹא הִיָּה לְפַסּוֹק לְחִזּוֹר וּלְאֹמֵר 'תְּצַפְנוּ'. וּמִמָּה דְחָזַר הַפַּסּוֹק וּכְתִיב 'תְּצַפְנוּ', שְׁמַע מִינֶה - יֵשׁ לְלַמּוֹד מֵהַכְּפִילוֹת שֶׁל לְשׁוֹן 'צִפּוּי', שְׁכֹנֵת הַתּוֹרָה הִיא, שֶׁהַצִּפּוּי שֶׁל זָהָב, הוּא דִּבְרַר - אַרְוֹן בְּפָנָי עֲצָמוֹ, וְיֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנָי עֲצָמוֹ - שֶׁהַצִּפּוּי הוּא כְּלִי לְעַצְמוֹ¹⁰¹, וְאֵינוֹ - וְלֹא יִהְיֶה כְּמוֹ צִפּוּי הַכְּלִים בְּשָׂר מִקּוֹמוֹת שֶׁאֵינוֹ אֹמְרִים שֶׁהוּא בְּטָל לְגַבִּי הַכְּלִי¹⁰². וְלָבֵן - כְּדִי לְקַיֵּם דִּיּוֹק זֶה שֶׁבַּפַּסּוֹק¹⁰³, עָשָׂה בְּצִלָּל שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת, כְּדִי

אֹמְרִים שֶׁהוּא הִזָּהָב שֶׁל הָאֲרוֹן בְּטָל לְגַבִּי הָעֵץ שֶׁלוֹ, וְהָעֵץ הוּא הָעֵיקֶר, וּמִמִּילָא נִלְמַד מִכֵּאֵן, שְׁבַתְלָמִיד חָכֵם נִמְי - שֶׁהָאֲרוֹן מִרְמָזוֹ אֵלָיו, גַּם כֵּן יִהְיֶה מְתָר לוֹ לְהַמְשִׁיךְ אַחֲרֵי הַהֲנָאוֹת גּוֹפְנִיּוֹת, שֶׁהָרִי כֵן רָאוּי לְהִיֹּת שֶׁהַגּוֹף הוּא יִהְיֶה הָעֵיקֶר, כְּמוֹ הָעֵץ שֶׁל הָאֲרוֹן שֶׁהוּא הָעֵיקֶר, וְהַצִּפּוּי - הַתּוֹרָה וּמַעֲשֵׂי הַטּוֹבִים שֶׁהֵם נִמְשָׁלִים לְזָהָב הַצִּפּוּי, הוּא הַטְּפָל, וְהֵם מִתְבַּטְּלִים לְגוֹף שֶׁהוּא הָעֵיקֶר, וְאֵין פָּגֵם בּוֹ אִם יִמְשַׁךְ אַחֲרֵי הַנְּאוֹת הַגּוֹפְנִיּוֹת.

כְּפִילוֹת לְשׁוֹן 'צִפּוּי', מִלְּמַד שֶׁהַצִּפּוּי הוּא כְּלִי לְעַצְמוֹ

וְאִם אִכֵּן כִּף הָיְתָה בְּנֵת הַכְּתוּב, שִׁיעֲשֶׂה רַק אַרְוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, וְהוּא יִהְיֶה

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

'תְּצַפְנוּ'. אִךְ הֵם בִּיאָרוּ זֹאת, עַל פִּי מֵה שֶׁדִּרְשׁוּ בִירוּשָׁלַיִם (שְׁקִלִים פ"ו ה"א) מִתְּצַפְנוּ, שֶׁצִּרְיָן לְצַפּוֹת גַּם אֶת שְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה (שֶׁל אַרְוֹן הָעֵץ) בְּזָהָב. שֶׁהִנֵּה, אִם כּוֹנֵת הַתּוֹרָה הִיָּתָה, שִׁיעֲשֶׂה רַק אַרְוֹן אֶחָד שֶׁל עֵץ, וְיִצְפְּנוּ זָהָב כְּדֶרֶךְ הַצּוֹרֵפִים, לֹא הָיוּ צִרְיָכִים לְרִיבּוֹי זֶה, שֶׁכֵּן גַּם אִם הִיָּה כְּתוּב רַק וְצִפִּית אוֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבֵּית וּמְחוּץ, הֵינּוּ יוֹדְעִים שֶׁזֶה כּוֹלֵל גַּם שְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה. וּמִכֵּן הוֹצֵרֶךְ לְרַבּוֹת שְׁפָתוֹ הָעֲלִיּוֹנָה מִתְּצַפְנוּ, מִבּוֹאֵר שֶׁמָּה שְׁכַתּוּב 'וְצִפִּית אוֹתוֹ' וְגו', פִּירוּשׁוֹ שִׁיעֲשֶׂה לְאֲרוֹן הָעֵץ, שְׁנֵי אַרְנוֹת שֶׁל זָהָב שִׁיעֲצוּ אוֹתוֹ מִבְּפָנִים וּמִבְּחוּץ, וּמִמִּילָא מוּבֵן, שֶׁהוּאֵל וְשְׁנֵי אַרְנוֹת אֵלוֹ אֵינֵם מְצַפִּים אֶת הַשְּׁפָה הָעֲלִיּוֹנָה, הוֹצֵרֶךְ רִיבּוֹי מִיּוֹחַד לְצִפּוּי זֶה, ע"כ. מִן הֵינּוּ, שֶׁלְעֵיל תְּבַאֵר שֶׁבְּצִלָּל הַבֵּין מִסְבְּרָא שֶׁלֹּא יִתְּכַן

בֵּית קִיבּוּל, שִׁיעִפֵם מִבְּחַתְּכָה, טְהוּרִים, וְאֵין מִקְבָּלִין טוּמָאָה, [ש]מֵאַחֲרֵי שִׁיעִפֵם, בִּיטְלָן [עַל יְדֵי הַצִּפּוּי הַתְּבַטְּלָה תּוֹרַת קְבֵלַת הַטּוּמָאָה מֵעֵיקֶר הַכְּלִי, כִּיּוֹן שֶׁשׁוּב אֵין מִשְׁתַּמְשֵׁים בְּעֵיקֶר הַכְּלִי, אֲלֵא בְּצִפּוּיּוֹן], וְהַצִּפּוּי עֲצָמוֹ טָהוֹר [לְפִי שֶׁהוּא בְּטָל אֵל עֵיקֶר הַכְּלִי, שֶׁאֵינוֹ מִקְבָּל טוּמָאָה], כְּמוֹ שְׁבִיאָרָנוּ, ע"כ. וְרָאָה בְּכֹסֶף מִשְׁנֵה שֵׁם, קוֹשִׁיא וְתִירוּץ עַל הַרְמַב"ם מְסוּגִיא דְחִגִּיגָה (כו, ב). מִדּ. כְּלוֹמֵר, שֶׁהַכְּפִילוֹת וְהִיתּוֹר שֶׁל לְשׁוֹן 'צִפּוּי' בְּתוֹרָה, מִלְּמַדִּים שֶׁהַצִּפּוּי אֵינוֹ צִפּוּי רִגְלִי שֶׁבְּטָל לְגַבִּי עֵיקֶר הַכְּלִי, אֲלֵא הוּא דְבַר חָשׁוּב בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְאֵינוֹ בְּטָל לְכָלִי כְּשֶׂאֵר צִפּוּי לְכָלִי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ. מִזֶּה בְּעַדָּה לְדָרֶךְ וּבְשִׁפְתֵי חֲכָמִים (בְּתִירוּץ הַשְּׁנִי) בִּיאָרוּ גַּם כֵּן, שֶׁמָּה שִׁיעֲשֶׂה בְּצִלָּל שֶׁל אַרְנוֹת, נִלְמַד מֵהִיתּוֹר שֶׁל תִּיבַת

הַתְּלִמִּיד חָכֵם צָרִיף שְׁיַחְנִיף לְרָשָׁע וְלֹא מִבְּחוּץ, וְהִזְהֵב שְׁפָפְנִים עוֹמֵד לְבָדוּ, מִחֲמַת אֵיזֶה הַכֶּרֶחַ, וְאִזּוּ הוּא זֶהֱב מִפְּנִים

וְאִינוּ מִחֲפָר עִם אוֹתוֹ שֶׁל חוּץ.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

חכם, תורתו נמצאת במקום מוצנע, ולא מבחוץ - שאין כבוד תורתו ניכרת מבחוץ, הואיל וכלפי חוץ, הוא מוכרח להחניף ולהכנע, לרשע שאינו הולך בדרך התורה, ונמצא הִזְהֵב הַזֶּה שְׁפָפְנִים - בתוך התלמיד חכם, היינו טוהר לבו וכוונותיו של התלמיד חכם, עוֹמֵד לְבָדוּ, וְאִינוּ מִחֲפָר עִם אוֹתוֹ שֶׁל חוּץ, שהרי מבחוץ אין ניכר הזהב שבו, שהרי הוא כפוף ונכנע לרשע. ולכן גם בארון שעשה משה לא נתחבר הארון הפנימי לגמרי עם שאר הארונות, לרמוז לכך שלפעמים התלמיד חכם שהוא הדוגמא וציור הפנימי של הארון, גם כן צריך לנהוג כן.

שארונות הזהב יהיו דבר בפני עצמם, ולא יתבטלו לארון העץ, ומכך יהיה לימוד לתלמידי חכמים, שצריכים שיהיו המצוות ומעשים טובים שלהם עיקר בפני עצמם, ולא יהיו בטלים לגופם, ואדרבה, הגוף יהיה בטל אל התורה, וכדלהלן^ט.

לפעמים הפנימיות והחיצוניות של התלמיד חכם מובדלים זה מזה

והטעם^ט שהצריכה התורה שלושת הארונות יהיו מובדלים זה מזה, ולא מחוברים זה לזה במסמרים וכדומה^ט, הוא מפני שְׁלִפְעָמִים הַתְּלִמִּיד חָכֵם צָרִיף שְׁיַחְנִיף לְרָשָׁע וּלְכַבְדּוֹ, מִחֲמַת אֵיזֶה הַכֶּרֶחַ - כגון שמתירא שאם לא יכבדנו, יזיקנו^י, וְאִזּוּ הוּא זֶהֱב מִפְּנִים - התלמיד

צִיּוֹנִים וּמְקוּרֹת

כדי שזה ירמוז על התלמיד חכם, שכל כוחותיו הגשמיים והרוחניים, נעשים מקשה אחת לצורך תורתו. מט. כך מבואר מדברי רבינו בהמשך, שהג' ארונות לא היו מחוברים ממש, אלא רק מונחים זה בתוך זה, וזה לא כדעת הבאר מים חיים (למהר"ח אחי המהר"ל זצ"ל, ברש"י כאן, אות ק) שכתב, שאת ארונות הזהב קבעו במסמרות לארון העץ. וכדעת רבינו, משמע גם בלבוש האורה ומשכיל לדוד על פירוש רש"י. נ. ראה סוטה (מא, ב), דרש רבי יהודה בר מערבא, ואיתימא רבי שמעון בן פזי, מותר להחניף לרשעים בעולם הזה, שנאמר (ישעיהו לב, ה) 'לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכלילי לא יאמר שוע', מכלל דבעולם הזה שרי, ע"כ. ופירש בשערי תשובה לרבינו יונה (ח"ג אות קצט), דהיינו שהותר לכבדו, כדרך שמכבדים בני האדם אנשי זרוע רמה, מפחד ואימה, בקימה והידור ודומה להם, אך לא ישבחנו, ולא ידבר טוב עליו לבני אדם. ביראים (עמוד ו סימן רמח, דפוס ישן סימן נה) כתב, שמה שהתירו להחניף

לעשות הארון באופן שהזהב בטל אל הציפוי, מפני הדמיון של הארון לענין תלמיד חכם, ולענין ת"ח לא יתכן שנאמר שהגוף הוא העיקר, ותהיה התורה בטילה כנגד הגוף. ועתה מוסיף רבנו שמוכח כן גם מדקדוק לשון הכתוב, שמשמע שהציפוי חשוב כדבר בפני עצמו, ואינו בטל אל הכלי. מזו. וראה בדברי רבינו לעיל (פרשת בשלח אות טו), שאף אין ראוי לאדם להתבטל מהתורה, אפילו בשביל להתענות מעט כדי להפיג ממנו את דאגותיו, כדי שלא יחלה במחלת המרה שחורה, ואם אינו מתבטל הוא מובטח מהקב"ה שלא יחלה, עיי"ש, ובפרשת בחוקותי (אות א). מזו. ביאור השאלה, שהרי התבאר שהארון מרמז לתלמיד חכם, ולהלן מבאר רבינו, שהארון החיצון מרמז ללימוד התורה שלו שניכר בחוץ, והארון הפנימי מרמז לכוונות הטהורות שבפנימיות לבו, וארון העץ שבאמצע מרמז על גופו של התלמיד חכם שמתבטל לצרכים הרוחניים שלו, אם כן, היו צריכים כל השלוש הארונות להיות מחוברים ממש,

וּבַחֲוִיץ, כְּדָרְךְ כָּל הַחֲכָמִים וְהַצְדִּיקִים.
וְאֶדְרָבָא, הָעֵץ דִּהְיִינוּ הַגּוֹף, חַד כְּתָרִי
כְּטִיל, לְפִי שְׁמַחֲשׁוּבוֹתָיו מִבְּפָנִים וּמַעֲשָׂיו
מִבְּחֻץ טוֹבִים וְנִבְחָיִים, וּמְמַשִּׁיכִים הַגּוֹף,
שְׂיִכְבְּל הַנְּאוּתָיו מִחֲמַת עֵדוֹן הַנְּשָׁמָה.

אִי נְמִי, אָמְרוּ ז"ל (פסחים ג, ב), לְעוֹלָם
יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת אֶפְלוּ
שְׁלָא לְשָׁמָה, וְאִזּוּ הוּא זֶהָב מִבְּחֻץ וְלֹא
מִבְּפָנִים.
וְלַפְעָמִים הוּא טוֹב וְנִעִים בְּפָנִים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

הַחֲכָמִים וְהַצְדִּיקִים - שְׁעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה
לְשָׁמָה, וְאִינֵם מַחְנִיפִים לְרַשְׁעִים, וְאִזּוּ
אֶדְרָבָא, הָעֵץ דִּהְיִינוּ הַגּוֹף, חַד כְּתָרִי כְּטִיל
- דְּבַר אִיסוּר אֶחָד, שֶׁהַתְּעַרְב בְּשָׁנִים שֶׁל
הֵיתֵר, הַתְּבַטֵּל הָאִיסוּר וְנַעֲשֶׂה הֵיתֵר (גִּיטִין
נד, ב). וְכֵמו כֵּן, כַּח הַגּוֹף וְהַגְּשָׁמִיּוֹת שֶׁל
הַתְּלִמִּיד חָכֵם, שֶׁמְרוּמוֹ ב'אֲרוֹן הָעֵץ',
מִתְּבַטֵּל בְּכַח הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁהוּא
לוֹמֵד, וּמֵאִירָה בּוֹ בֵּין מִבְּפָנִים וּבֵין
מִבְּחֻץ, כְּדוֹגְמַת אֲרוֹן הָעֵץ הַמִּתְּבַטֵּל
בְּשֵׁתֵי אַרְוֹנוֹת זֶהָב שֶׁהֵיוּ בְּפָנִים וּבַחֲוִץ,
כִּיּוֹן שֶׁהוּא לוֹמֵד בְּכוֹוֶנָה טְהוֹרָה לְשָׁמָה
בְּפָנִימִיּוֹתוֹ, וְגַם אִינוֹ מַחְנִיף לְרַשְׁעִים
בְּחִיצוֹנִיּוֹתוֹ, לְפִי שְׂבִינ מְחַשְׁבוֹתָיו
שֶׁמִּבְּפָנִים - בְּתוֹךְ לְבוֹ, הַמְּשׁוּלִים בְּאֲרוֹן
זֶהָב הַפְּנִימִי, וּבֵין מַעֲשָׂיו מִבְּחֻץ -
הַמְּשׁוּלִים לְאֲרוֹן זֶהָב הַחִיצוֹן, טוֹבִים
וְנִבְחָיִים, שֶׁבְּתוֹךְ לְבוֹ כוֹוֶנַת לִימּוּדוֹ הִיא
לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְהַטּוֹב וְהַנְּעִים שֶׁבְּמִפְּנִים
וּמִבְּחֻץ, הַמְּשׁוּלִים בְּשֵׁתֵי אַרְוֹנוֹת שֶׁל
זֶהָב, מְמַשִּׁיכִים אֶת הַגּוֹף - הַנִּמְשָׁל בְּאֲרוֹן
אֶחָד שֶׁל עֵץ, שְׂיִכְבְּל הַנְּאוּתָיו הַגּוֹפְנִיּוֹת,
מִחֲמַת עֵדוֹן הַנְּשָׁמָה - עַל יְדֵי שֶׁנִּשְׁמַתוֹ

אִי נְמִי - וּלְפַעֲמִים הוּא לְהִיפֵךְ, וְהֵיִינוּ,
כֶּהֱקֵדֵם מֵה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל בְּגִמְרָא
(פסחים ג, ב), לְעוֹלָם יַעֲסֹק אָדָם בְּתוֹרָה
וּמִצְוֹת אֶפְלוּ שְׁלָא לְשָׁמָה - שֶׁאִם אֵין בְּכוּחוֹ
שֶׁל הָאָדָם לְעַסּוֹק בַּתּוֹרָה וּמִצְוֹת 'לְשָׁמָה'
- לְשֵׁם קִיּוּמֵם מַחֲמַת צִיּוּי הַקַּב"ה בַּלְבַּד,
אֵל יִמְנַע עֲצָמוֹ בְּשִׁבִּיל כֵּךְ לְגַמְרֵי מַעֲסֹק
הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת, אֵלֹא יַעֲסוֹק בָּהֶם 'שְׁלָא
לְשָׁמָה' - לְשֵׁם שִׂכְרָ אוֹ שֶׁאֵר הַנְּאִת הָעוֹלָם
זֶהָ שִׁירוּיָה בְּכַךְ, וְאִזּוּ - כִּשְׁהוּא עוֹסֵק
בַּתּוֹרָה שְׁלָא לְשָׁמָה, הוּא 'זֶהָב' מִבְּחֻץ -
הַתְּלִמִּיד חָכֵם שֶׁהַעֲסֹק שְׁלוֹ בַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא
זֶהָב, נִרְאָה מִבְּחֻץ, וְלֹא מִבְּפָנִים -
שֶׁבְּפָנִימִיּוֹתוֹ עֵדִיין לֹא זוֹרַח בּוֹ אוֹר הַתּוֹרָה
הַמְּשׁוּל לְזֶהָב, כִּיּוֹן שֶׁלְּבוֹ אִינוֹ מְכוּיִן
שֶׁיַּעֲסוֹק בַּתּוֹרָה לְשָׁמָה. וְכַנְּגַד זֶה נִרְמַז גַּם
בְּעִשֵּׂית אֲרוֹן הַחִיצוֹנִי בְּאוֹפֵן שֶׁאִינוֹ
מַחוּבֵר עִם הַפְּנִימִי, לְרַמּוֹז שֶׁפַּעֲמִים צָרִיךְ
לְעַסּוֹק בַּתּוֹרָה וּבְמִצְוֹת אֶף כִּשְׁעִיסוֹקוֹ
בָּהֶם רַק בְּאוֹפֵן הַנַּחֲשָׁב מִבְּחֻץ.²⁰

וְלַפְעָמִים, הַתְּלִמִּיד חָכֵם הוּא טוֹב
וְנִעִים גַּם בְּפָנִים, וְגַם בְּחֻץ, כְּדָרְךְ כָּל

צִיּוּנִים וּמְקוֹרוֹת

לְשָׁמָה. נב. ויש להוסיף ביאור בזה, שבשני
אופנים אלו, התלמיד חכם נחשב כמי שאין
תוכו כברו, שבאופן הראשון רק בפנימיותו הוא טוב
ולא בחיצוניותו, ובאופן השני הוא להיפך.

לרשעים, היינו מחמת פחד שירא שלא יבוא לו הפסד
בגופו או בממונו. נא. לשון הגמרא, דאמר רב
יהודה אמר רב, לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות
אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא

וּמִשׁוֹם הָכִי, עָשָׂה שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת מְבֻדְלוֹת זוּ מִזּוּ, פְּדִי שְׁלֹפְעָמִים עַל צַד הַהֶכְרַח וְשִׁתְּמַשׁ בְּאַחַד מֵהֶן לְבַד, שֶׁהָרִי אֵף בְּשָׁל עֵץ

צָרִיךְ לִפְעָמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְבַדוֹ, דְּגִמְל נִפְשׁוּ אִישׁ חֶסֶד' (משלי י"א, ז'), וְחֵיב אָדָם לָתֵן אֶת הַדִּין עַל מַה שֶּׁרָאָה עֵינָיו וְלֹא אָכַל (ירושלמי קידושין פ"ד ה"ב). וְכֵן

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

אִישׁ חֶסֶד' - מִי שְׁגוּמַל טוֹב לִנְפִשׁוֹ הַמֵּתְאוּוֹה, לִתֵּן לָהּ דֵּי מַחְסוּרָה הַהֶכְרַחִי כְּדֵי לְהַחִיּוֹתָהּ וּלְהַעֲמִידָהּ בְּמִצַּב הַבְּרִיאוֹת, הוּא בּוֹדָאִי אִישׁ חֶסֶד²¹ (משלי י"א, ז').

וְעוֹד, שֶׁאֵף אִם כִּבְר נִתֵּן לְגוּפוֹ דֵּי מַחְסוּרָה הַהֶכְרַחִי לְקִיּוּמָהּ, לִפְעָמִים הוּא צָרִיךְ לְהֵנוֹת אוֹתָהּ, וְכִמוּ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (ירושלמי קידושין פ"ד ה"ב)²², חֵיב אָדָם לָתֵן אֶת הַדִּין וְהַחֲשׁוֹבֵן לְפָנֵי הַקִּבְ"ה, דְּהֵינּוּ, שִׁיעֲנֵשׁ עַל מַה שֶּׁרָאָה בְּעֵינָיו וְלֹא אָכַל, לְפִי שֶׁנִּפְשׁוּ מִסַּתְּגַפְתָּ בְּמַה שֶׁאִינָהּ יִכּוּלָה לִיהֵנוֹת מִמָּה שֶׁרָאִתָּהּ, וְנִמְצָא חוֹטָא עַל הַנֶּפֶשׁ. וְעַל כֵּן, בְּאוֹפֵן זֶה,

תִּתְעַדֵּן בְּעַסֵּק בְּתוֹרָה לְשִׁמָּה וּמִתְרַחֵקת מֵהַרְשָׁעִים²³.

לִפְעָמִים נִצְרָךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכוּחוֹת הַגּוּף לְבַד, הַרְמוּזִים בְּאֵרוֹן הָעֵץ

וּמִשׁוֹם הָכִי - וְעַל כֵּן, עָשָׂה בְּצִלְאֵל שְׁלוֹשָׁה אַרְנוֹת מְבֻדְלוֹת זוּ מִזּוּ, פְּדִי לְרִמּוֹז וּלְלַמֵּד שְׁלֹפְעָמִים עַל צַד הַהֶכְרַח וְשִׁתְּמַשׁ בְּאַחַד מֵהֶן לְבַד, וְכִפִּי שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּרִמּוֹז ב' הָאֵרוֹנוֹת שֶׁל זֶהָב מִפְּנִים וּמִבַּחוּץ, וְאֵף הָאֵרוֹן שֶׁל עֵץ הָיָה בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, שֶׁהָרִי אֵף בְּאֵרוֹן שֶׁל עֵץ הָרִמּוֹז לְגוּף, צָרִיךְ לִפְעָמִים לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ לְבַדוֹ - לִתֵּן לְגוּף לִיהֵנוֹת מֵהָעוֹלָם הַזֶּה כְּפִי הַצּוּרָךְ, דְּגִמְל נִפְשׁוּ

צִיּוֹנִים וּמְקוּרוֹת

שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַחֲנִיף לְרִשְׁעַ מִבַּחוּץ, אֵין כִּכָּה שֶׁל תוֹרָה זוּ, לְבַטֵּל אֶת כַּח הַגּוּף הַרְמוּזוֹ בְּעַץ. נִד. ע"פ מִצְוֹת דוֹר. וז"ל הַמְּדַרְשׁ (וּיק"ר לר, ג), 'גּוּמַל נִפְשׁוּ אִישׁ חֶסֶד', זֶה הַלֵּל הַזֶּקֶן, שֶׁבִשְׂעָה שֶׁהִיָּה נִפְטָר מִתְּלִמִּידֵיו, הִיָּה מֵהַלֵּךְ וְהוֹלֵךְ עִמּוֹ, אִמְרוּ לוֹ תְּלִמִּידֵיו, רַבִּי, לְהִיכֵן אֶתָּה הוֹלֵךְ, אִמְרָ לְהֵם, לְגִמּוֹל חֶסֶד עִם הַדִּין אֲכַסְנִיא בְּגוֹ בֵּיתָא [עִם הָאֹרַח שֶׁנִּמְצָא בְּבֵיתִי]. אִמְרוּ לוֹ, כֹּל יוֹם אֵית לֶךְ אֲכַסְנִיא [הָאֵם כֹּל יוֹם נִמְצָא אֲצִלְךָ אֹרַח]. אִמְרָ לְהֵם, וְהַדִּין נִפְשָׁא עֲלוּבְתָהּ לֹאֵו אֲכַסְנִיא הוּא בְּגוֹ גּוּפָא [הָאֵם נִפְשָׁא עֲלוּבָהּ זוּ, אִינָה כְּמוֹ אֹרַחַת בְּתוֹךְ הַגּוּף], יוֹמָא דִּין הִיא הַכָּא, לְמַחַר לִית הִיא הַכָּא [שֶׁהָרִי הַיּוֹם הִיא נִמְצָאָת כֹּאֵן בְּתוֹךְ הַגּוּף, וְאִילוּ לְמַחַר, כְּלוּמַר, לְאַחַר זְמַן, הִיא שׁוֹב לֹא תְּהִיָּה כֹאֵן]. נִד. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'גִּמְל נִפְשׁוּ אִישׁ חֶסֶד וְעֶכֶר שֶׁאֵרוֹ אֲכַרְרִי'. נו. לְשׁוֹן הַיְרוּשָׁלַּמִּי, רַבִּי חֲזַקִּיָּה רַבִּי כְּהֵן בִּשְׁם רַב, עֲתִיד אִדָּם לִיתֵן דִּין וְחֲשׁוֹבֵן עַל כֹּל שֶׁרָאִתָּה עֵינוּ וְלֹא

גַּג. בִּיאוֹר דְּבָרֵי רַבִּינוּ, שֶׁאִמְנָם אִם הִיָּה רַק אֵרוֹן אַחַד שֶׁל עֵץ מִצּוּפָה זֶהָב, הִיָּה זֶהָבָה שֶׁהוּא הַצִּיפּוּי, בְּטֵל לְעֵץ שֶׁהוּא עֵיקַר הַכֹּלִי, וְהִיָּה נִלְמַד מִכֵּן, שֶׁמּוֹתֵר לְהַתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגֵי הַגּוּף לְפִי שֶׁהוּא הָעֵיקַר כְּמוֹ הָעֵץ. וְכִדִּי לְשִׁלּוֹל סְבָרָא זוּ, צִיּוּה הַקִּבְ"ה לְעוֹשׂוֹת שְׁלוּשָׁה אֵרוֹנוֹת, שֵׁנִים מֵהֵם שֶׁל זֶהָב וְרַק אַחַד שֶׁל עֵץ, כְּדִי שֶׁהָעֵץ הַרְמוּזוֹ לְגוּף יִתְבַטֵּל לְזֶהָב הַרְמוּזוֹ לְתוֹרָה מִטַּעַם 'אֵד בְּתָרִי בְּטִיל'. אִמְנָם לְפִי"ז קֶשֶׁה, שֶׁאֵם כֵּן הִיָּה צָרִיךְ לְחַבֵּר אֶת כֹּל הָאֵרוֹנוֹת, כְּדִי שִׁיְהִי כְּמוֹ תַעֲרוּבַת וְיִתְבַטֵּל הָעֵץ, וְלִמָּה לֹא צִיּוּה שִׁיְהִי מִחוּבְרִים. וְעַל כֵּן תִּירֵץ רַבִּינוּ, שֶׁבְּדוּקָא הַקִּבְ"ה צִיּוּה שִׁיְהִי מוֹפְרָדִים, מִפְּנֵי שֶׁלְּפָעָמִים נִצְרָךְ לְתַלְמִיד חֶסֶם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ רַק בְּאַחַד מֵהַכוּחוֹת הַרְמוּזִים בְּאֵרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁמְבָאֵר וְהוֹלֵךְ. וְאִמְנָם נִרְאָה מְדַבְּרֵי רַבִּינוּ, שִׁבְיִטוּל' כַּח הַגּוּף הַרְמוּזוֹ בְּאֵרוֹן הָעֵץ, שִׁיךְ רַק אֵם תוֹרַתָּה טְהוּרָה וְנִקְיָה מִכְּפָנִים וּמִבַּחוּץ, שֶׁאֵז 'אֵד בְּתָרִי בְּטִיל'. אֵךְ אִם הוּא עֲדִיין לּוֹמֵד שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה, אוֹ

אָבֵל בְּשָׁנֹת חֲכָמָם וְקָנָה חֲכָמָה וּמוֹסָר, אִזּוֹ
אֵינָם אַרְזוֹנוֹת מְבַדְּלוֹת זֹו מִזּוֹ, אֲלֵא כָּל
הַשְּׁלֵשָׁה הֵן נִחְשָׁבוֹת לְאַחַד, וְהָעֵץ
בְּטָל לְגַבֵּי הַזֶּהָב, וְהַגּוֹף בְּטָל לְגַבֵּי הַנְּשָׁמָה.

מִתְחַלָּה בְּשִׁלּוּמֵי הָאָדָם, אֵינּוּ עֲדוּן שְׁלָם
בְּמִדּוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו, כְּדֹאמְרֵינוּ (פסחים סח,
ב), מַעֲיָקְרָא כִּי עֶבֶד אֵינִישׁ, אֲדַעְתָּא
דְּנַפְשִׁיהּ קָא עֶבֶד.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מבוואר מכך, שבתחילת לימודו, גם
הלימוד עצמו הוא לצורך הגוף המרומוז
בוהב שמבחוץ¹⁰.

אָבֵל בהמשך לימודו, בְּשָׁנֹת חֲכָמָם על
ידי התורה שלמד, וְקָנָה חֲכָמָה וּמוֹסָר,
אִזּוֹ אֵינָם אַרְזוֹנוֹת מְבַדְּלוֹת זֹו מִזּוֹ, אֲלֵא כָּל
הַשְּׁלֵשָׁה הֵן נִחְשָׁבוֹת לְאַחַד, וְהָעֵץ בְּטָל
לְגַבֵּי הַזֶּהָב, וְהַגּוֹף בְּטָל לְגַבֵּי הַנְּשָׁמָה,
ולכך מונחים יחדו כאחד. ואף שהמכוון
הוא, שיהיו כל הכוחות של התלמיד
חכם, מחוברים זה אל זה, ויתבטל הגוף
לנשמה, מכל מקום, לא ציוה הקב"ה
לחבר את הארונות ממש, מפני
שבתחילת לימודו אי אפשר לו לבטל
את צרכי גופו, והוא חייב להשתמש
בגופו לבד, לשם עסקו בתורה. וכן

שראה מאכל חדש ונפשו מתאוית לו, גם
תלמיד חכם מחוייב להנות את נפשו.

וְכֵן - אופן נוסף שהתלמיד חכם עדיין
אינו בשלימותו, ועל צד ההכרח הוא
משתמש בצרכי גופו, כדי שיוכל לעסוק
בתורה, והוא מִתְחַלָּה בְּשִׁלּוּמֵי הָאָדָם -
בתחילת לימודו, שאז אינו עֲדוּן שְׁלָם
בְּמִדּוֹתָיו וּבְמַעֲשָׂיו, שיוכל לעסוק בתורה
בלי שיתכוין בכך להנאת עצמו,
כְּדֹאמְרֵינוּ בגמרא (פסחים סח, ב)¹¹, מַעֲיָקְרָא
כִּי עֶבֶד אֵינִישׁ, אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהּ קָא עֶבֶד
- האדם בתחילת לימודו, מתכוין בכך
להנאת גופו ולתועלת עצמו, וכגון
שיקבל שכר על מעשיו [ורק בהמשך
לימודו, הוא מתעלה ומתכוין רק לצורך
קיום העולם, וכמבואר בגמרא שם]. והרי

צִיּוֹנִים וּמְקוֹרוֹת

לבד, ולא לכל העולם], והאמר רבי אלעזר, אילמלא
תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיהו לג,
כה) 'אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא
שמתיו', [ומתרחצת הגמרא], מעיקרא כי עביד איניש,
אדעתא דנפשיה קא עביד [האדם בתחילת לימודו,
מתכוין בכך לתועלת עצמו, ורק בהמשך לימודו, הוא
מתכוין לצורך קיום העולם]. נח. ביאור כוונת
רבינו, שבדבריו לעיל בסמוך ביאר, שלפעמים אדם
משתמש רק עם בחינה אחת מחלקי הארון, ומונה
והולך רמזי חלקיו, ובתחילה נקט דוגמת שימוש
בבחינת 'עץ' של הארון - התענגות של עולם הזה,
ועתה מביא דוגמא לשימוש בבחינת ארון 'זהב'
מבחוץ, אולם מבלי זהב בפנים - לימוד להנאת

אכל. רבי לעזר חשש להדא שמועתא [חשש לשמועה
זו של רב], ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל
מילה חדא בשתא [והיה אוסף פרוטה לפרוטה, ואוכל
מכל מין פעם אחת בשנה]. וראה עוד בפירוש רבינו
על קהלת (אות כא) במה שכתב על פי דברי
הירושלמי. נו. לשון הגמרא, רב ששת, כל
תלתין יומין מהדר ליה תלמודיה [בכל שלושים יום
היה חוזר על כל תלמודו], ותלי וקאי בעיבא דדשא
ואמר, חדאי נפשי, חדאי נפשי, לך קראי לך תנאי
[שמחי נפשי, שמחי נפשי במה שלמדתי, שבשבילך
ולצורכך שניתי וקריתי, כלומר, את לבד תקבלי את
השכר של העמל שעמלתי בתורה. ומקשה הגמרא,
איני [וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

מפני שגם כשהתעלה בלימודו, עדיין למלאות מחסורה ולא לסגפּה, כמו לפעמים צריך לדאוג לצרכי גופו, שהתבאר^ט.

ציונים ומקורות

טהורה, בין בפנימיות לבו, ובין כלפי חוץ. ומכל מקום, עשה הארונות מופרדים, לפי שלפעמים תורתו של התלמיד חכם היא רק בפנימיות לבו ולא בחוץ, כשצריך להחניף לרשע, ולפעמים הוא להיפך, כשלימודו הוא שלא לשמה. ולפעמים הוא צריך לדאוג גם לצרכי גופו. ג. המכוון הוא שיהיו אחד, והיינו שיגיע ללמוד תורה גם מבחוץ, נגד ארון הזהב החיצון, וגם בכוונה טהורה בפנים, נגד ארון הזהב הפנימי, ושהנאות הגוף, הרמוזים בארון העץ האמצעי, יתבטלו נגד תענוגי הנשמה הנמשכים מעסק התורה.

עצמו, דהיינו אדעתא דנפשיה. נט. תמצית הדרוש. א. בצלאל הבין שיש לו לעשות שלש ארונות, לפי שהארון מרמז לתלמיד חכם. ואם היה עושה רק ארון אחד של עץ מצופה זהב, היה מובן מכך, שכשם שהציפוי מתבטל לגבי הכלי, כך גם הרוחניות של התלמיד חכם בטילה לגופו, ויהא מותר לתלמיד חכם להתענג בצרכי גופו. וגם דרש מכפל לשון ציפוי בפסוק, שהציפוי הוא כלי בפני עצמו. ב. עשיית שלשה ארונות, שנים של זהב ואחד של עץ, אשר נחשבים כאחד, מרמז שהגוף צריך להתבטל לנשמה בבחינת 'חד בתרי בטיל'. ושתורתו צריכה להיות

בזבלי בוי
 מנות זהב
 והשקות
 רב כידה
 הכולך י
 ואיש
 משיהו
 ביום ז
 בזת
 הסו
 לה

ויהי בימי אחזשורוש הוא אחזשורוש המוכר
 מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדי יצדה
 בימים ההם כשיבת המלך אחזשורוש על כסא
 מלכותו אשר בשושן הבירה בשנת שיכוש
 למלכו עשה משה לכל שריו ועבדיו וזיל פרס
 ונדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו בהראתו
 את עשר כבוד מלכותו ואת יקר הפארת גדולתו
 ימים רבים שמונים ומאת יום ובמכרואת הימים
 האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן
 הבירה למגדול ועד קטן משה שבעת ימים
 בזצר גנת ביתן המלך זור כרפס ותכלת אחוז

לקראת ימי הפורים הבעל"ט יצא לאור ספר

'זרע שמשון המבואר' מגילת אסתר

ניקוד ופיסוק מלא • אותיות מאירות עינים
 עימוד משובב עין

ובו כל דרושי רבנו על מגילת אסתר

בביאור משולב בלשון קצר וצה למען ירוץ הלומד ויתענג
 בחידושי המתוקים של רבנו.

כולל מדור ציונים והערות

בו מובאים כל המדרשים ומאמרי חז"ל בשלמותם, והרבה הוספות
 נפלאים המסייעים מאד להבנת העניינים המובאים בדברי רבנו.

לא נא כבושם הזה • ארץ ישראל 052-7166450 ארה"ב 347-496-5657 • הניאו ברכה לביתכם

'ועיניכם תראינה בני בני כשתילי זיתים סביב לשולחנכם הכמים ונבונים,
 ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם'